

(ה) קודם. עיני ט"ו. תוספות סוכה ל"ט א' ד"ה עובר. וכלבוס
 [מס' ה' נקט דרך ג', שיוכין שלא לצאת, דבזה כולי עלמא מודים
 דלא יצא ידי חובתו, תירך ה"ז שישכח. והמ"א אוח י"ב, דפלוגתא
 היא בימינן סמ"ך סעיף ד', אפשר כמו שכתב הב"ח [עמוד הקפ"ה ד"ה
 גמ' בשם הב"י] סוף סימן תקפ"ט ד"ה לפיכך בשם הרא"ה [והוא
 באהל מועד שער קריאת שמע סוף דרך ב] והרשב"א ז"ל ל"ג, דיש אומרים
 אפילו עומד בצוותה שאינו יוצא בה בעל כרחו יצא בה, יע"ש, אף
 דלא קיימא לן כן. ועיין ב"י [סימן] תקפ"ט [שם ד"ה ולענין משמע
 דקיימא לן דצריך כוונה להוציא, אם כן לא יברך שנית, וצ"ע
 ודאי דלא יצא ידי חובתו, מברך שנית, ומצא, אפילה שאני, דבעל
 מקום נהנה. ובדרבנן, עיין מ"א [סימן] סמ"ך אות ג', בדרבנן מצות
 אין צריכות כוונה, אם כן כיוס ב"י לא מהני חך תקנה. וי"ל להיפך,
 בדרבנן אף הרשב"א והרא"ה ז"ל מודים בצוותה לא יוצא ידי חובתו,
 דמן התורה בעל כרחו גזירת מלך הוא. ועיין מה שכתבתי במקום
 אחר עלה דהאומר לולב שאינו נוטל בכין עד שתצא נפש, או בדרבנן
 כן, ובשושנה העמוקם סמומה בכלל מצות מדרות [וכל ט' כהבנו
 מזה, אין מקומו פה *], ואי"ה לקמן בהלכות אלו יבואר מזה קצת,
 עיין סימן תרנ"ז:

אחרונ' נב' ורועמו, זה בורע ימין זה בורע שמאל, ואם אין לו אלא
 שמאל או אטף, יטול הלולב בורע ימין ואחריו ביד שמאל, ואשר גם כן לא
 יעשה, יטול לולב בימין דעלמא ואחריו בשמאל דעלמא שהוא ימין ידיה.
 וכן פסק בשו"ע בסעיף ג' ד' כאלו זה שהתנו מ"א נבי"י "כוונה" עשות
 כופה, ולכך נזכר הגרמ"א (כו"ו). ועל זה פסקו הגמ"א אם כן מה קאמר
 ויותר טוב כן ממה שיקח לולב ואחר כך אחריו, מה יעשה אם יעשה כן,
 סוף סוף הא' אין לו ידים כלל ונכנסה יטול בורעמו, פשוט יטול לולב
 בורע ימין ואחריו בורע שמאל. על כן הניח הגורמ"א גירסא שאין לו "אלא"
 יד "אלה", היינו ימין, יטול אחריו בורע שמאל ולולב "ביד" ימין, ויותר
 טוב כן ממה שיקח לולב ימין ואחריו ימין וטול אחריו ביד ימין, כי
 לרדך ליתלן ככת אחת לכתלה. וביד אחת פשוט דיש לומר חף דיעבד לא
 ילא. או אין לו רק יד שמאל או אטף, ר"ל כמו באין לו רק יד ימין ודאי
 יטול לולב ביד ימין ואחריו בורע שמאל, הוא הדין כיוס יד שמאל יטול
 אחריו בורע ימין ולולב ביד שמאל, שהוא עמה ימין ידיה, כיון שאין לו
 יד ימין, השמאל נכנסה לים ימין, וכן אטף ביד ימין ידיה אוליך, וכפסק
 הר"ב נהג"ה סעיף ג'. ועיין סימן כ"ו במ"א [ס"ך] ג' גמ' תפילין ל"ע מי
 שאין לו יד ימין כי אם קנה ורוע, והשמה שמאל ידיה ימין, אם כן הוא
 כאטף ויזמ תפילין בקנה ורוע ימין, כאלו. עמ"ל בזה, ל"ע י"ג, והנה
 נשילת מועד היינו בין השמ, או יש קנה יקח במרפקו דזה נמי לקיחה
 מוללת שער הכסין [אש"ש סימן קטש סעיף א'] * יא קודם. עיין מ"א.
 נתפילין קודם הדיוק, יע"ש בזה י"ג דלא לכויר קודם דקודם. ועיין ט"ו
 טעל לולב חלה בשמאל כו' ומ"א ס"ך י"ג, ו"ע. ואם שכה יברך עוד דהא לרדך לנענע, יש משך ומן, ולכתלה חוקטו עליון) הלקיחה, ויאל גם כן נענע.
 ועיין אות י"ב ואי"ה שם יבואר עוד: יב עד. עיין מ"א. דמנות לריכות כוונה מקפס למומר, לא כדלמי. ומה שכתב יקח הלולב בשמאל וגם אחריו

תראה (בניא סוף יא) עיין
 מה שכתבתי בסימן קס"ו
 פניה ה', כפ"ל, ור"ל, דבאין
 לו עמוד בידו היו קצת
 כעבור לעשייתו. ועיין לעיל
 סימן קע"ח [שם סוף א' סוף
 סוף א' ובידו ימין יטול
 סוף א']
 (שם סוף א') כמו שכתבתי
 בסימן קס"ד סוף ד' ועיין
 ב"ח ובידו נראה לי שיקח
 הולב כשפסאלי תחת
 יבדך יאחר כך יואם גם
 האחרונ' כו', (כפ"ל) ור"ל,
 דב"ח [עמוד הקפ"ה ד"ה
 וכו'] נכתב כן, דלמאן דאמר
 מצות אין צריכות כוונה ו"ל
 דאפילו צווח שאינו רוצה
 לצאת ידי המצוה יצא, וזו
 דעת הרשב"א גם והרא"ה
 (הוא באהל מועד שער קריאת
 שמע סוף דרך ב) כמו שכתב
 הב"י סימן תקפ"ט [שם
 שם ד"ה לפיכך] גם כתב
 הב"ח [שם ד"ה וכו'] על
 שתי תקנות שכתב בסוד
 ויפ"ע [שם ח' שם] שיש
 הלולב קודם הברכה בלא
 האחרונ' או הפוך האחרונ'
 שלש דעת התוספות [שם
 ח' ב' ד"ה שחאן והרא"ה
 שם סוף דרך ב'] והטור
 [עמוד קפ"ה סוף ד' וכו'] דאם
 כיון לפניו אין בעצבון
 ונטילתו בידו אחו זה, גם כן
 לא מיקרי עובר לעשייתו.
 ומירמס בזה דעת הרמב"ם
 [לולב ג' ב' ד"ה וכו'] לית
 המברך קודם שישול הלולב.
 ובאמת דעת התוספות [שם
 ח' ב' ד"ה וכו'] והרא"ה
 [שם סוף דרך ב'] ויבאר מוסקים
 דלא משכח בלרדך קודם
 שישול בידו כלל, ולכן כתב
 הגמ"א ומהו נראה לי
 שישול הלולב בשמאל
 תחלה, וזה לא חשיב נטילה
 לומר כיון שנטול [שם ח']
 לפניו ואין בעצבון, דבזה
 עמד מרמז מה שאין כוונה
 לצאת בניטלה זו נוטל
 בשמאל וצווח בניטלה זו
 לתת ביד ימין, ולכן שפיר
 מברך אחר כך ומיקרי עובר
 לעשייתו. דאף שאין
 טעבבון מכל מקום גם
 נטילה זו של הלולב עינין
 לא נגמרת עד שיהוידה
 לציין [ובמל שכן לפי מה
 שכתב הגמ"א לעיל סוף ט'
 דידע וכו'] הנטיל דאף
 בריעבד לא יצא בלולב
 כשפסאלי. ובמל מקום אין
 קפידא תחת שאין בידו
 עינין, שהיו עיניו כבר הוא
 הוא ביד שמאל, ובמזו
 התפילין המברך עליהם
 טענת תחת השמפעת
 מוכונת בידו, אף שאינו
 יוצא עינין, והוא הדין מה

לכד, יטול לולב בימין כדיו, ואחריו בורע שמאל: וכתב ב"י בשם ארחות
 היים ב"י, ר"ל, דהשתא דמיידי שיש לו יד אחת, למה הותר לו ליתול בבורע,
 למה לא יקח הלולב וגם האחריו באותה יד שיש לו, ולכן הביא דברי
 הארחות חיים דסבירא ליה דכהאי גוונא לא יצא: ודלא כתיב ונפשות, כמו
 שכתב [מ"א] לעיל ס"ך ג': דמהלכת השיטה, ר"ל, דשם בניור הובא המשנה
 הניל דאין לו בהן, ולכן דהנא קאמ סבירא ליה גוונא על מקומו, ו"ו
 אליעזר סבירא ליה אין לו טהרה, אבל במשנה פדק י"ד דנגעים [משנה ט'
 הגרסא כמו שהובא בסנהדרין, ועיין שם בתוספות יום טוב: וגם סבירא
 ליה כרבינו תם ב"י, ר"ל, דהשתא חוקשי למה כתב ויותר טוב ממה שיקח
 הלולב ואחר כך האחריו, ולמה הוא יותר טוב, אדרבא לכאורה עדיף טפי
 אם היה נוטל תחלה הלולב ואחר כך האחריו, שניהם באותה יד שיש לו,
 דהא השתא דנטילו בבורע, נתי דסבירא ליה לרוקח דהגירסא שהובאה
 בניור עדיך דהנא קאמ סבירא ליה דנותן על מקומו, וקיימא לן כותיה,
 ככל מקום הדין תלמי בחילוף הגרסאות, ולפי הגירסא בסנהדרין
 קאמ סבירא ליה אין לו טהרה אם כן הוא הדין הכא אם נטלן בבורע לא
 יצא, ואם כן הלא עדיף טפי ליתלן בזה אחר זה באותה יד שיש לו, דיוצא
 אליביה דכולי עלמא. ועל זה כתב דסבירא ליה כרבינו תם ב"י, ואם כן
 בזה אחר זה ודאי לא יצא, אבל כשנטל בבורע, דיוצא לפי הגירסא שבניור
 דנראה לרוקח מנכור לעיל: אב"א "הרמב"ם ב"י, דפסק דאין לו בהן אין לו
 טהרה: דיוצא בזה, דלא קיימא לן כרבינו תם: ואפשר דהבא ב"י, ר"ל, נתי
 לפי דברי הרוקח שרימה דין דהכא למי שאין לו בהן, תלמי או קיימא לן
 התם ידיו לו טהרה או לא, אבל אפשר לומר דהכא אינו דומה למי שאין
 לו בהן, ואפילו הרמב"ם מודה דשרי ליתלו בבורע, דרוקח כמצוה דכתיב
 [ויקרא י"ז י"ג] ונתן על בהן, ולכן פלוגי אי בעינן קרא כדכתיב דוקא, דהיינו
 על בהן, וכמבואר שם בסנהדרין, אבל הכא דכתיב [שם ג' ט'] ולקחתם, ודאי
 כתיב ולקחתם ביד, לכן אין חיד מעכב, ואם אין לו יד יטול בבורע: גבי

→

ה"יציא. האמרינן גמרת חולצת בשיניה, ומסיק הטעם, דמי כתיב ומהם מה,
 ון וחלצת בידה, וחלצה כתיב, כהם, ולכן אפילו אין לו יד חולצת בשני:
ד' יב (יא) קודם ב"י, עיין סימן כ"ה, דבתפילין מברך אחר הנחתן קודם ההידיק,
 משום דצריך לברך עובר לעשייתן דהיינו קודם ההידיק, אבל לא קודם
 הנחתן דהוי ליה עובר דעובר, דצריך ע"פ להחזיק קצת במצוה קודם
 הברכה. והוא הדין עובר דיו ביה שכתבתי סימן [שם] גמ' תפילין ד"ה קודם
 שכתב ואכל בלי ברכת המוציא, יברך המוציא על מה שיאכל מבאן ולהבא
 [פ"ק ג' ע"ד ב"י, כמו שכתבתי בסימן כ"ה שפיר ד"ה אש"י דקריאת לן גמ' שם
 ד"ה ג' במצוה דאורייתא צריכה כוונה, מכל מקום יש פוסקים דאפילו במצוה
 דאורייתא אין צריך כוונה, ע"ש, ואש"י דכתיב אפשי שיכונן בפירושו
 שלא לצאת, דכהאי גוונא לכדלי עלמא לא יצא, וכן כתב הט"ז [סוף ח'
 ומה שכתב הט"ז [שם] כיון שאין בו מעשה חיישין שבא ישכת, ע"ש,
 מכל מקום המ"א בע דרוך לא סבירא ליה הכי, דאם כן הוי מצי לעשרי,
 בקיצור דגם אין לטעון שלא יתכונן לצאת דיש להושר שכא ישכת ויתכונן
 לצאת, אף שיש לחלק דרוקא זה חיישין שישכת לכיון שלא לצאת ויקתנו
 כהם, אבל להושר שישכת ויתכונן לצאת, זה לא חיישין, אבל יותר נכון
 כמו שכתב הב"ח [עמוד הקפ"ה ד"ה וכו'] דגם בזה יש דיעות הלוקות, הובא
 בהרב ב"י בסוף סימן [תקפ"ט] ד"ה לפיכך דכתבו הרשב"א ז"ל והרא"ה
 [הוא באהל מועד שער קריאת שמע סוף דרך ב] דאפילו עומד בצווח שאינו רוצה
 לצאת, מכל מקום יצא, ע"ש, ודע, דהיום א' ואילך, דהוי לולב הרבנן,
 ודאי לא מהני תקנת שלטי הגבורים, דבדרבנן כתב מ"א בסימן כ" [שם]
 כשם דרבינו ז"ל קיימא לן מצות אין צריכות כוונה, ע"ש: ובידו נראה ל"י
 שיקח ב"י ונמצא יצא ידי שניהם, ר"ל, כיון דתקנת שלטי הגבורים כבר
 דחה דלא יצא לכדלי עלמא, דהא איכא למאן דאמר מצות אין צריכות
 כוונה, ודאי כיון כי אם התקנה שכתב בשו"ע או שישול הלולב לברדו
 ויברך קודם נשילת האחרונ', או ישול גם האחרונ' אלא שיהפוך האחרונ',

פ"ב ש"ך

נורע שמאל, והדך קאלר הרוקח נותמא, דגם אם יד שמאל נשאר לו יעשה גם
 כן דנמעיקא, שיהלוב כדיו והאחריו בורע, משום דזה עכשו ימין ידיה ומ"א
 ידיה אוליך, ועל זה פסק או אטף, דגם כן אוליך ביד ידיה, וכפסק רמ"א
 נשע"ש ג' (ט) שם כה"א מברך. עיין דענין לרדך לנענע, ואם כבר נענע
 מקלמו, לרדך לעיין: (י) שם כה"א ובידו נראה ל"י, וחוסי על כל הדברים

ההלולב ביד שמאל, אחלהא דמצוה היא ושפיר מברך עליו, ואחר הברכה נוטל האחרונ'
 התוספות והרא"ה יסבירא ליה דבעינן שמשעת הברכה תהי המצוה מוכונת לפניו, וגם דעת הרמב"ם
 סבירא ליה דאין בעצבון אף שנטול הלולב, דאין מקום לזה
 דק כשנטול הלולב הדין נטילה בימין, אבל בזה שנטול הלולב בשמאל כדו שהתא המצוה מוכונת לפניו,
 ע"ד לבסוף שנותנו לימין ותקיימו דברי שניהם, ודעו כהם ועיין בשלוח' משם אבן (שניהם) [שע"ש]
 כיון שנטול בשמאל לא חשיב נטילה עד שיהוידה לימין, נמצא שהאחרונ' שפיר שמאל קודם לנטילה
 תחלה לפי שפתי' בו הכתוב [ויקרא ג' ט'] כיון עין הדין, שהרי הוא מברך תחלה על נטילה לולב, ואם
 לפי שפתי' שנותנו לפניו ונטולו בידו, מכל מקום זה אינו, כמבואר לקמן [סימן י' מנה] נוטלן זה אחר זה
 שאף שברו נטל הלולב לא חשיב נטילה רק במומן לריכה, וכשנטול האחרונ' בשמאל שהוא מצוה כדאורייתא,
 כה"א קיימא תוסתא שלפניו שכתב שיקח מתבירו כ"ו, מכל מקום פשוט שצריך גם כן לו לחזיק מזה ויברך, כמו
 נראה ל"י, אין זה מקומו, אלא לעיל סוף ח'. ולפי זה עדין לרוקח הובא כהם שכתב ויבא ידי שניהם, וגם
 מה שכתב ח' הן דרבי האבן שופמן, וכפ"ל, שיקח מתבירו הלולב בשמאל תחלה ויברך ואחר כך יטול האחרונ' בידו,
 וכוונתו ראשד לתקן מה שכתב הב"י [שם] כיון דאין בעצבון לא הוי עובר לעשייתו, ואכס

הוא שכתב הגמ"א ומהו נראה לי
 שישול הלולב בשמאל
 תחלה, וזה לא חשיב נטילה
 לומר כיון שנטול [שם ח']
 לפניו ואין בעצבון, דבזה
 עמד מרמז מה שאין כוונה
 לצאת בניטלה זו נוטל
 בשמאל וצווח בניטלה זו
 לתת ביד ימין, ולכן שפיר
 מברך אחר כך ומיקרי עובר
 לעשייתו. דאף שאין
 טעבבון מכל מקום גם
 נטילה זו של הלולב עינין
 לא נגמרת עד שיהוידה
 לציין [ובמל שכן לפי מה
 שכתב הגמ"א לעיל סוף ט'
 דידע וכו'] הנטיל דאף
 בריעבד לא יצא בלולב
 כשפסאלי. ובמל מקום אין
 קפידא תחת שאין בידו
 עינין, שהיו עיניו כבר הוא
 הוא ביד שמאל, ובמזו
 התפילין המברך עליהם
 טענת תחת השמפעת
 מוכונת בידו, אף שאינו
 יוצא עינין, והוא הדין מה

א. נכנסת דף
 ג"א [ג"א]:
 תוספות [ג] ד"ה
 ע' מהות בש"כ ר"י
 ר"ס רמ"ק [ה"ר] ובר"ר
 ז. [ג] ט"ו, נ ד"ה
 ומשנה:
 ט' ע' ע' ע' [ג] ט'
 ר"ס הר"ק [ג] ט'
 א"ר"ס ברכות [ט"ו]:
 ט"ו כ"ס י"ט
 רש"י [תוספות ט"ו] ג'
 ד"ה מדין:
 ט' ע' ע' [ג] ט'
 וט"ו וכן ה"א
 ושלמי [מק"ס ט"ו]
 ה"א ה"א:
 ט' ע' ע' ע':

ציונים לרמ"א

א. טור: (ג) דרכי
 זה אורח א ד"ה וי"ן:
 טור בשם רש"י:
 ט"ו ג' א ד"ה ט'
 ו טור על פי ברכות
 א א (ט) ב"י ד"ה
 י און בשם שבולי
 ט [מין ק"י ט' ה"ר
 און: (י) דרכי
 זה טור היסוד על פי
 גרות ר"א מפרנס:

עמרת קנים

ג' א [א] ב"ב ב"ב ב"ב
 ד"ה ב"ב ב"ב ב"ב
 ל ב"ב ב"ב ב"ב
 מ"ר און ל"ו א"ל (ט)
 ז' לא בא למעט אלא
 ט"ו ועינין, כן כתב
 זה בשם תוספות [מ"א]
 א"ל ב"ב ט"ו מ"ן [ט].
 ט"ס ובעינין נ"ו מהג"ה,
 ע"א ד"ה י"ט כ"ע ר"ק
 ט"ו. ופירש עינין הוא
 ד"ה למעט מ"ב, אבל
 נ"ב לא לק"י
 ט"ו, ד"ה ב"ב און ה"י
 זה לברך ב"ב און ראש
 ז' כתב ה"ב ק"פ ג' ד"ה
 י"ק, אבל בספר יש שבר
 ל [ד"ה ב"ב און א"ל ד'
 י"ב] [מ"א ח"ב]
 ז' עינין נ"ב אלא בארן
 ואל, מ"ש כ"ב
 השבועה ע"ש:
 [מ"א ח"ב] ופירש ב"ב
 י"ב, זהו א ב"ב ח"ב
 כ"ה און ל"ב ב"ב

קפג א שיורי בוסות. פירוש, שיורי יין ששרה בו פת (רש"י
 צ"ל פ"ק ב' ט"ו, נ ד"ה שיורי). והוא הדין כשקנהו במפה
 שרי: ב מוזגו. כתב הרב ב"י ד"ה ומ"ש רש"י ויין שטוהגין כן
 במדינתו אף שאין היינות חזקים, כי יש בזה סוד הקבלה, ועוד
 טעמים אחרים, ע"ש: ג א"ש
 ברכה. כי חי (י) פירושו פריש"ק"ו
 בלע"ז. וז"ל רש"י ירוחם [מ"ב טו
 מ"ו קמ"ה, ד] ויזילינו מהחבית מיד
 קמון לברכה, ואם כן לדין נמי
 ישלח לחטוי לקנות קמון לברכה,
 כדי שיהיה חי: ד מ"א על ב"י.
 ל"א כ"ש מפלסו עטור [מ"ב ט'
 ג' ט']. שלח יהא מלא כל כך, שיהיה
 למעלה כוס עטרה סביבו:
 ה ב"ב י"ש. ואפילו נשבר כוס
 שלמטה פסול, אלא א"כ בשעת
 הדחק (מהר"ל הל"ט פ"ה עמוד
 ה"ט). כתבו המקובלים להגריך כל
 העטרה דברים, חוץ מעטוף בחוץ
 לארך. וז"ל ד"ה ר"כ א"ן כתב ד"ר
 שמים לא יצרך ממנו קטנה, רק
 (י) יס"ס הכובע על ראשו וימטעף
 בצג העליון: ו תחת הימין.
 ז"ל ש"ל לקט [מ"ן ק"ן] ב"י
 ד"ה ומ"ש און, אבל לשיעור
 בשמאלית תחת ידא ימינה מותר,
 דקיימא לן [מ"ב כ"ג א] מסייע און
 בו ממש וכו', נשאר נוגע כוס
 אלא יד ימין, אם הניח יד שמאל

קפג א אחר כוס שלם. שזה פירוש על חי שאמרו [מ"ב ט'
 ג' א, ב], דמיו הכלי הוא כל זמן שאינו נשבר: (ב) מקב"ל
 בשתי ידיו ב"י. שמעתי טעם מאבי מורי ז"ל כדי להראות חביבות
 קבלת הכוס, שהוא חושק לקבלו בכל כחו. ואח"כ יחזיק ביד אחת,
 כדי שלא יהא נראה כמשי עניו,
 ועכ"פ הימין עיקר שהיא החשובה
 יותר לכבוד הכוס: (ג) ודרינו
 דווקא ב"י. נטור כתב דמה
 שמספקא בגמרא [מ"ב ט' א] **א**
 שמאל מהו שחייב לימין, פירוש
 לסומכה בשמאלו, ע"ל. משמע
 דאף שאינו נוגע כוס ביד שמאל
 אלא סומך יד ימינו, שהוא אסור.
 דאין לומר לנסומכה קאי אכוס,
 דהוי ליה למימר לסמכו לשון זכר,
 וכמו שכתוב ומקבלו, אלא ודאי
 דעל יד הימין קאי שחשור לסמוך
 אחת בשמאלו. והב"י ד"ה ומ"ש
 און הביא בשם שב"ל לקט [מ"ן ק"ן]
 דוקא למנוקט ליה כוליה בשמאליה
 אסור, אבל לסייע ליה בשמאליה
 תחת ידא ימינה מותר, דקיימא לן
 [מ"ב כ"ג א] מסייע און בו ממש.
 ותימא דהא חשיקנא [מ"ב ט' א]
 לחומר, ונראה לי שהוא מפרש

א [ט] עריך לחזר (א) אחר ה' כוס (י) שלם:
ב [ט] מקבלו (י) בשתי ידיו ובשמאלית לברך
 נומלו (י) בימינו (י) ולא יסייע בשמאל: הגה
 (ג) [ט] וי"ט דווקא שלח תגע השמאל כוס אבל אם ע"ן
 השמאל ו תחת הימין (י) לסייע מ מותר: [י] ומגברו

מהקרקע טפה אם הוא יושב על גבי קרקע [י] ואם הוא יושב בשלחן מגברו מעל
 השלחן טפה ונרתן בו עיניו שלא יסח דעתו: ק"ג ז [י] ועל כן און לוקחין כוס שסיו נר

תחתיה לסייע מותר, ע"ל. מותר ממה שכתב בדברי רמ"א, ל"א כה"כ עיין ט' ד"ה שאלן דכ"ב לקט סוגר שומר
 להניחה תחת הכוס, ונראה לי ראה לשב"ל לקט משנת דף ג"ג [ע"ן] דלמריין קבל עינין ושמאל מסייעו כשר, דמסייע און בו
 ממש, (ט) נטור [און] כתב שמאל מהו שחייב לימין פירוש לסומכה בשמאלו, על כרחך נראה לומר דקשה ליה מאי קמבעיא להו,
 הא כשחייב שמאל לימין הוי ליה אומוו צ"י ידיו וכבר אמרנו שמקבלו צ"י ידיו ואומוו בימינו, ולכן פירש לסומכה בשמאלו, ר"ל
 לסמוך יד הימין בשמאלו, (י) וא"כ גם זה אסור. (ומ"מ) [ולכן] יש להחמיר אם לא לזרוך, כמו שכתבו התוספות [מ"ב ט' א] ד"ה
 שאלן כוס גדול, ובש"י [ש"ע האומות א"ת ק. ד"ה והכוס אומוו עינין] כתב בשם המקובלים שיעמוד הכוס על כף ימינו והאצבעות
 יהיו וקופים קצב הכוס, וכן משמע בזה בראשית. ומכל מקום אינו מוכח כל כך, ד"ל דיקום באצבעותיו כדכר אחזה. [א] ו
 יעול הכוס צמחי ידים, רק יסיר קודם (הגה ב"ב ט"ו א) ז [י] וצ"ל בן און אוקחין ב"י. ובדרכי משה [און ג]
 כתב עוד טעם בשם ר' אברהם מפרלא [ב"ב ט"ו א] שכתב דלמריין [מ"ב ט"ו א] בן רבא אכסא דברכתא מגמע גמועי, וכספיו נר
 און יכול לגמוע הרבה צמח אחת, ע"כ. עיין סימן ט"ו [ב"ב ט"ו א] ומהרש"א פירש צבוקה [שם ד"ה לטון] פירוש

עריך לחם למהריק"ש
 קפג ט"ו ב"ב [א] וי"ט לט"ו מן הפת לשם נרחה:

ביאור הגר"א
 (י) יחזקין און לנו ב"י, לעכ"ב, ובה ניתא מה שכתוב שם הואיל וראשונים כו'
 און ב"י, דלכאורה מאי און, אלא דהכי פירושו, דלאשונים אי אפשר לומר
 לחומר, דאחי לודי קולא, מה שאין כן לדין דאינו מעכב, ודרא"ש שם פ"ו
 סימן ל"ח) כתב ד"י יחזקין לא אחי למעוטי רק עיטור ועיטוף, וכן כתב הטור
 בשם התוספות, עיין שם [ברא"ש] ושם [טור] וכן השמיטו בשריע והג"ה
 ועיקר כמו שכתבתי, וכן כתב ל"ח [מ"ב ט"ו א] שם א"ת צ"י: [ח] י"א ב"י.
 שם, כמזכר לעיל [סי' ז] ראשונים ב"י: [ט] [ת"ת] ותייב ב"י, כמו שכתוב
 בשבת ע"ג ב"י אף און ב"י קיבל ב"י: [י] [ש"ס] ומגברו ב"י, שם [מ"ב ט'
 און: [י] י"א ב"י, דטעמו שיהא נראה לכל המסובין ויחבלו ב"י, ט"ו, וכן
 זה בירושלמי שם [פ"ו הל"ה ח] ועריך שהתא ידו גבוה מן השלחן טפה:
 [י] [ת"ת] וי"ט בן ב"י, עיין מ"א [סי' ז] ובדרכי משה ב"י רבא ב"י, והוא בסוף
 פרק די רסוקה [מ"ב ט' ב"י, דלמא ב"י, וכן הוא בתוספות דשבת ד"ה הג"ל

ה"ב. וז"ל. מ"א און חזקין הש"ס
 חזקין וי"ט

6

Miss Ben Bruch, of Rothsburg, ca. 1215-1293

ספר

ברכות מהר"ם

פסקי הלכות ברכות
לרבינו מאיר מרוטנבורג

עם

הגהות ברכות מהר"ם

ובתוספת

הגהות חדשות וקיצור ברכות מהר"ם מכת"י

נערך ע"י

שלמה י' שפיצר

ונלוה עליו ספר

יד יקותיאל

בירור דעת מהר"ם בפוסקים

מאת

אברהם יונה שווארץ

אב"ד דק"ק

קהל חסידים קהל ישראל וינה יצ"ו

מפעל תורת חכמי אשכנז

מכון ירושלים • תש"ע

כד. שנים שאכלו^(א) מצוה היא שיחזרו אחר זימון, ואי אתא עלייהו גברא מצוה הוא שיתנו לו לשתות או לאכול^ב, כדי שיצטרף עמחן לזימון, וכן משמע

שינויי נוסחאות

כד 1. אחד לזימון (פ). 2. עמחן (ג), לאכול ולשתות (ד).

יד יקותיאל

החסיד, ועימש"כ בהגה הקודמת בזה, וגם הגה זו העתיק במג"א סי' קפ"ג סוסק"ו בשם הגה בברכות מהר"ם וכנ"ל. נויש לציין, כי בא"ר שם אות א' ובשעה"צ אות י"ז הביאו ד"ז בשם מהר"ם, ופשוט דנפל ט"ס בדבריהם וצ"ל הגה בברכות מהר"ם].

והנה לא ראיתי שיביאו מקור לזה שלא יברך המוציא או על כוס בהמ"ז עם בית יד. ונראה דמקורו מהך דפסחים נו, א בהך כהן שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים דהוה כריך יד' בשיראי ועביר עבודה, ופרש"י שם וז"ל: "והחציצה פסולת בקדשים וכו', ועוד דבזיון הוא", ולפי' שני של רש"י בכל מצוה הוי בזיון, וכפי' זה כי שם גם כפי' ר"ח עיי"ש, וא"כ בכל מצוה שמברך עליה אין ללבוש בית יד דמכזה המצוה, ולפי' לאו דוקא נקט המוציא וכוס בהמ"ז, והוא חידוש לדינא. אולם לגבי ברכת המוציא יש בזה טעם לעצמו, כדמ' בשו"ע ונו"כ סי' קס"ז סעי' ד' ומקורו מירושלמי עיי"ש בב"י.

כד (א) לשון רבינו כאן דהוא רק מצוה, אולם בתשובות הרשב"א ח"ז סי' נ"ו הביא בשם רבינו דהוא חיוב, וע' ב"י ר"ס קצ"ז שמביא תשובה זו. וע' מ"ב סי' קצ"ז סק"ד שהעיר כסתירה זו בלשון המחבר, דבר"ס קצ"ג כ' לשון מצוה ובר"ס קצ"ז כתב לשון חיוב, והכריע שם דאינו אלא מצוה, ובשעה"צ הביא כן מכמה ראשונים. אך

מש"כ שם שכ"כ גם בתשב"ץ, הנה בתשב"ץ עצמו יש סתירה, שכאן העתיק כמש"כ בפנים לשון רבינו למצוה, ומסתמא לזה כוננת השעה"צ, אבל בחיבור התשב"ץ עצמו סי' ש"ד העתיק לשון הפסק שהובא בתשובת הרשב"א הנ"ל.

ומלבד כל זה מצאתי בתפ"ו סי' קנ"ט שהעתיק מכת"י התנו של רבינו שכי' ג"כ בלשון חיוב, וצ"ע בדעת רבינו. (ות' רשב"א הנ"ל נעלמה מעיני המגיה בתפ"ו). ונראה דיתיישב בזה קו' המעדני יו"ט בפ' שלשה שאכלו אות ס', שעמד בסתירה בדעת הרא"ש, שבברכות פסק דצריך לשנים לחזור אחר שלישי, וברא"ש פ' ערכי פסחים סי' ל"ב משמע דדוקא בלילי פסחים יש מצוה זו, והנית קושייתו בתימה. וע' א"ר סי' קצ"ז סק"ב מש"כ בזה. ולפמשנ"ת א"ש, דדעת הרא"ש בברכות דאינו אלא מצוה, (לפלא שהמ"ב לא הביא לשונו, ובב"י סי' קצ"ג העיק ג"כ לשון הרא"ש), אבל בלילי פסחים איכא חיוב משום הלל כדי שיאמר אחד לשנים הודו. שוב מצאתי בשבעת הנרות על תשב"ץ סי' ש"ד שכבר הקדימני בתי' זה.

ועין לשונו של שו"ע הרב סי' קצ"ז סעי' א', שכל שנים שאכלו כאחד מצוה עליהם לחזור אחר זימון כל מה שיכולים כמ"ש בס"י קצ"ג. ולפנינו סי' קצ"ג שם חסר עיי"ש. ומוכח דהכריע ג"כ דאינו חייב אלא

בפרק כל הבשר בדאמר' בפרק ש' לבי ריש גלותא, ו הכי אמר רבא' ו

3. אמריס (הגמ"י). 4

מצוה, וצ"ב למה ו שיכולים.

או י"ל בישוב ד דהנה המ"ב סי' ק דמצוה שיחזור, הכ בביתם מצוה ליתן שיצטרף עמהם, ע יבואר בדקדוק לשו טובא, שמקדים קוז שיחזרו אחר זימון, עלייהו גברא וכו' להאריך בזה. אך ברורה, דרצה לבאר אלא אי אתא עלייה לחפש שלישי אם מהרא"י מפ' כל הבני ועד"ז מיושבת ג פסחים משום חיוב לחזור אחר שלישי ג בכל השנה משום ז' שלישי אא"כ הוא כדי שיצטרף.

שוב ראיתי, דמ אינו פשוט כ"כ, ז סעי' א' בא"ד: "וכ ג' כשהם ב' משום :

כשמצרך המוציא נודע דחלמיד חכם הוא ויודע דהמוציא משמע נמי לשעבר כדכתיב המוציא לך מים מזור החלמים ומכל מקום קשיא קלח לאיזה צורך אמרו חכמים שיצרך דוקא המוציא כיון דמוציא נמי שפיר נמי יצרך מה שירצה והתוספות תירצו קשיא זו ומציאם צ"י ולפי צניות דעתי נראה לדעת רז"ל לצרך המוציא דוקא כדי שיכוין המצרך על לשעבר ועל להבא והיינו שיכוין זהו הוציא לחם זה מן הארץ לשעבר יכוין גם כן שיוציא עוד לחם מן הארץ להבא לעתיד כדברי רז"ל (שם) עמידה ארץ ישראל שמוציא לוסקאות וכלי מלת מן הארץ ונאמר (ההלים עב טו) יהי פסת צר

ארץ וזה שאמר מברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא כלומר יזון דמדקדק לצרך המוציא אף על גב דמוציא נמי משמע לשעבר וכלל דחלמיד חכם הוא ומכוין לצרך על לשעבר ועל להבא על לשעבר ומשמעות פשוטו ועל להבא כמשמעות מדרשו שמוציא ארץ ישראל לוסקאות מן הארץ וזהו שהזכירו רבינו ואמר ויכוין בצרכו למה ומוציא מפיו כלומר השתא דתקנו לצרך המוציא כדי שיהא ניכר תלמיד חכם הוא אם כן צריך שיכוין למה שמוציא מפיו והוא שיכוין לל לשעבר ועל להבא שאם ישאלו האיש מפני מה אתה מצרך המוציא ולא מוציא עדיף טפי דכולי עלמא מודו דמשמע לשעבר ישינהו דמצרך ומוציא גם על להבא וצוה ניכר דחלמיד חכם הוא וצוה מחייב מאי קשה אמאי הוצרך רבינו להזהיר כאן שיכוין למה שיוציא מפיו הלא כל מה שיצרך צריך שיכוין אבל למאי דפירשתי נחא: וצ"פ זה יחא נמי הא דמצרכינן על הלחם המוציא לחם מן הארץ כלישנא קרא (ההלים קד יד) להוציא לחם מן הארץ ועל הפירות מצרכים ורא פרי האדמה כלישנא דקרא (בראשית ד ג) פרי האדמה והוא בלחם שחיותו של אדם תלוי בו מצרכין על שעבר דמשקה הקציה רץ ישראל בעצמו ובתחלה ומשקה אותה מי גשמים גשמי ברכה ורזון דכתיב (איוב י) הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני וזוה וגם מצרכים על להבא להוציא מארץ ישראל גלוסקאות וזה אמר מן הארץ דפירושו ארץ ישראל אבל פירות שאין החיות תלוי י מצרך נשקח צורח פרי האדמה דמשמע כל פני האדמה אף חוץ ארץ דמשקה אותה על ידי שליח ואינה שותה אלא לבסוף ושותה מתמלית כדאיתא פרק קמח דתענית (דף י"ג):

מן הארץ (ג) ואף על גב דמוציא עדיף טפי דכולי עלמא מודו דלשעבר משמע (ד) וצריך לברך לשעבר ובהמוציא פליגי אפילו הכי פסיק תלמודא המוציא. ויכוין בברכתו למה שמוציא מפיו. ויתן ריוח בין לחם ובין מן שלא יבליע המ"ם: ד (ה) ויתן שתי ידיו על הפת שיש בהן עשר אצבעות כנגד עשר מצות התלויות בפת

ממלרים כי פליגי בהמוציא רבנן סברי המוציא דאפיך משמע דכתיב (דברים ח טו) המוציא לך מים מזור החלמים ורבי נחמיה סבר המוציא דמפיק משמע שנאמר (שמות ו ז) המוציא לחכם מתחת סבלות מלרים ורבנן הכי קאמר להו קודשא צריך הוא לישראל וכו' ופירש רש"י דאפיך משמע הא ודאי ברכה הגונה דלשעבר צעינן שהרי כבר הוציא לחם הזה מן הארץ שהוא בא ליהנות ממנו ואסיקנא והלכתא המוציא לחם מן הארץ וכתיב התוספות (שם ע"ג ד"ה והלכתא) ואע"ג דמוציא כולי עלמא לא פליגי דאפיך משמע צירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) מפרש טעמא כדי שלא

לערב ראשי האומות כגון העולם מוציא ואע"ג דבלחם מן איכא עירוב שאני החם דקרא (ההלים קד יד) כתיב להוציא לחם מן הארץ ועל כן יש לבטל גשמי ידיו בעשר האצבעות כנגד עשר חיות שצמקרא זה עד כאן לשונם: ויש דבדברי רבינו טעות סופר שכתוב בספרים דכולי עלמא מודו דלהבא משמע וצריך לצרך להבא והנך רואה שצמקרא אמרו דכולי עלמא לא פליגי דאפיך משמע דכתיב אל מוציאם ממלרים וזהו ודאי לשעבר וכמו שפירש רש"י הילכך צריך להגיה לשעבר במקום להבא וכך קדר הלשון דכולי עלמא מודו דלשעבר משמע וצריך לצרך לשעבר וכן מלאמי צמקרא מדוייק וכן היא גירסת העיטור (ה"י צ"ח ע"ו): ואפשר שגירסת רבינו צמקרא היא זאת צמוציא כולי עלמא לא פליגי דמפיק משמע דכתיב אל מוציאם ממלרים כי פליגי בהמוציא רבנן סברי המוציא דמפיק משמע דכתיב המוציא לחכם מתחת סבלות מלרים ורבי נחמיה סבר המוציא דאפיך משמע דכתיב המוציא לך מים והוא הכי קאמר להו הקב"ה לישראל וכו' פירוש צמוציא כולי עלמא לא פליגי דמפיק משמע ירצה להבא דכתיב אל מוציאם ממלרים רזונו לומר כשרצה להוציאם ממלרים כחופפות ראש היה לו ולהבא מצרכים כי פליגי בהמוציא רבנן סברי דמפיק משמע דכתיב המוציא לחכם מתחת סבלות מלרים והוא להבא ורבי נחמיה סבר דאפיך משמע דכתיב המוציא לך מים וכבר הוציא זו גירסת ספר מערכת אלהות שכתב בשער הברכות דרך ו' זה לשונו בפרק כ"ד מצרכין אמרינן על הפת מהו מצרך המוציא רבי נחמיה אומר מוציא אמר רבא צמוציא כולי עלמא לא פליגי דמפיק משמע כי פליגי בהמוציא ורבנן סברי המוציא נמי דמפיק משמע והלכה כרבנן דאמרי המוציא ע"כ וכן נראה גירסת התוספות שכתבו וז"ל והלכתא המוציא וכו' ואע"פ דצמוציא כולי עלמא לא פליגי דמפיק וזו משמע צירושלמי מפרש טעמא וכו' ע"כ הרי שאמרו דכולי עלמא מוציא

צירושלמי מפרש טעמא וכו' ע"כ הרי שאמרו דכולי עלמא מוציא מפיק משמע ופירוש דמפיק יודע שהוא להבא: ד"מ"ש רבינו ויתן ריוח בין לחם ובין מן וכו'. מהירושלמי שכתבתי בסמוך יש ללמוד כן ופשוט הוא: L

ד"מ"ש ויתן שתי ידיו על הפת שיש בהן עשר אצבעות וכו'. כך כתבו מקצת מפרשים על שם הירושלמי פרק קמח דחלה ומדרש

מפיק משמע ופירוש דמפיק יודע שהוא להבא: ד"מ"ש רבינו ויתן שתי ידיו על הפת שיש בהן עשר אצבעות וכו'. כך כתבו מקצת מפרשים על שם הירושלמי פרק קמח דחלה ומדרש

ויתן שתי ידיו על הפת שיש בהן עשר אצבעות וכו'. כך כתבו מקצת מפרשים על שם הירושלמי פרק קמח דחלה ומדרש

ד"מ"ש ויתן שתי ידיו על הפת שיש בהן עשר אצבעות וכו'. כך כתבו מקצת מפרשים על שם הירושלמי פרק קמח דחלה ומדרש

מקדישים ממלרים נמ"ס ומפסיקין מעט ציניהם אפילו הכי האיל והכא אפטר לומר המוציא עדיף טפי אבל לעיל לומר ממלרים צו"ן לא עדיף כמו הסמכת מ"ס דהמוציא: (ד) וצריך לברך לשעבר. כתב צ"י ואפשר שגירסת רבינו וכו' ומצרכין להבא יש ליישב ארץ מצרכין על להבא כהלן מה שאין מצרכין כן בשאר מקומות. ויש לומר שלשן להבא וז"ל דבר ההווה ונמשך גם להבא נמצא שמצרכין על החמדת טובת השם יצרך שון ומפסקין ונתן לחם תמיד

וואף ע"כ גב דמוציא עדיף טפי דכולי עלמא מודו דלשעבר שבע. פירוש וכבר הוציא לחם זה מן הארץ שהוא נהנה ממנו וטעם דמודו לי עלמא צמוציא משום שנאמר אל מוציאם ממלרים וכשנאמר זה כבר וציאם ממלרים ופליגי בהמוציא רבנן סברי המוציא לשעבר משמע דכתיב מוציא לך מים מזור החלמים ורבי נחמיה סבר להבא משמע שנאמר המוציא חכם מתחת סבלות מלרים ורבנן הכי קאמר להו הקדוש צריך הוא לישראל וכו' ויינו דרבינו

וואף ע"כ גב דמוציא עדיף טפי דכולי עלמא מודו דלשעבר שבע. פירוש וכבר הוציא לחם זה מן הארץ שהוא נהנה ממנו וטעם דמודו לי עלמא צמוציא משום שנאמר אל מוציאם ממלרים וכשנאמר זה כבר וציאם ממלרים ופליגי בהמוציא רבנן סברי המוציא לשעבר משמע דכתיב מוציא לך מים מזור החלמים ורבי נחמיה סבר להבא משמע שנאמר המוציא חכם מתחת סבלות מלרים ורבנן הכי קאמר להו הקדוש צריך הוא לישראל וכו' ויינו דרבינו

1

ג כתב הרוקח (שם) אין לברך המוציא קודם שימסוך הלחם כמו במנחות (לה) גבי תפילין משעת הנחתן:

ה ו"א יבצע עד שיביאו לפניו מ"ח או לפתן וכו'. נפרק כי"ד מצרכין (מ.) אמר רבא ט) צר שמואל משום רבי חייה אין

הבוצע ראשי לצנע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד רבה צר שמואל איקלע לבי ריש גלותא אפיקו ליה ריפתא וצנע להדיא אמרו ליה הדר מר משמעתיה אמר להו לית דין נריך בשש ופירש רש"י וצנע לה להדיא כלומר מיד ולא המתין למלח ולפתן. בשש עיכוב כמו בשש רכבו (שופטים ה) כלומר פת נקיה היא זו ואין צריכה לפתן. וכתבו התוספות (ד"ה הגה) ואין אנו רגילין להציא על השלחן לא מלח ולא לפתן משום דפת שלנו חשוב והרי הוא כי הא דאמרין בסמוך לית דין נריך בשש מיהו רבינו מנחם היה מדקדק

מאד להציא מלח על השלחן כדאיתא במדרש כשישראל יושבים על השלחן וממתניין זה את זה עד שיטלו ידיהם והם צלא מצות השטן מקטרג עליהם וצריח מלח מגין עליהם (ד*) וצנעלי הלקט (סי קמא) כתוב מה שנהגו לצנע על המלח פירוש הגאונים לפי שהשלחן נקרא מזבח וכתבי במזבח (ויקרא ג יג) על כל קרבנך תקריב מלח: והרמב"ם כתב צ"ו מהלכות נרכות (ה"ג) אין הבוצע ראשי לצנע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד אלא אם כן נתכוונו לאכול פת חרבה נראה שהוא מפרש כפירוש הערוך (ערך בשש) שכתב היאכל הפל מבלי מלח (איוב ו ו) תרגומו כמא דלא מתאכיל מדי בשש צלא מילחא פירוש כל דבר שאכל עם הפת שמו ליפתן בלשון משנה וצלישנא דרבנן שמו בשש ומפרש הרב ז"ל דלית דין נריך בשש הכי קאמר אין דעתו לאכול עמו ליפתן. ולשון רבינו קשה צעיי שכתב וכן כתבו רבינו חננאל והרמב"ם דאי אעיקר מילחא קאי ללא יבצע עד שיביאו לפניו ליפתן למה ליה לומר שכן כתבו רבינו חננאל והרמב"ם הרי גמרא ערוכה היא ואי קאי למה שכתב פת נקיה אין נריך הרי לא כתב הרמב"ם שהטעם מפני שהיא נקיה אלא מפני שדעתו לאכלה חרבה (ה): וכו"ש רבינו ואם הפת מתובלת בתבלין או מ"ח בעין יצנעו אין צריך. נראה שזהו מה שכתב שם התרדכי (סי קל) וצני אשכנו אין רגילים לתת על השלחן לא מלח ולא ליפתן משום דפת שלנו חביב ומלוח:

לא תחרוש בשור ובחמור (דברים כב י). כלאים. לקט. שכחה. פיאה. ביכורים. תרומה. מעשר ראשון. מעשר שני. חלה. ולכך יש עשר תיבות בברכת המוציא. ועשר תיבות בפסוק (תהלים קד יד) מצמיח חציר לבהמה. ועשר תיבות בפסוק (שם קמה טו) עיני כל אליך ישברו. ועשר תיבות בפסוק (דברים ה ח) ארץ חטה ושעורה. ועשר תיבות בפסוק (בראשית כו כח) ויתן לך: ה ולא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן ללפת בו פרוסת הבציעה. [ב] ואם פת נקייה היא אין צריך. וכן כתבו רבינו חננאל והרמב"ם ז"ל. ואם הפת מתובלת בתבלין או מלוח במלח בעין שלנו אין

ויכולו. צ"י. ונראה דטעמו על שם הפסוק (תהלים קמה טו) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון והוא על שם הפסוק (דברים כה יג) יפתח יי לך את אוזניו הטוב את השמים לתת מטר ארלך וכו' ויעת מאמר רז"ל בכתובות (ה) גדולים מעשה לדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו צמעה שמים ארץ כחבי (שעיה מה יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים אבל צמעה לדיקים כחבי (שמות טו יז) מקדש אדני כוננו ידך והו אמרו פותח את ידך הן שמי ידים היד ימין צה' אצבעות הן השמים יפתח את אוזניו הטוב לתת מטר ארלך היא היד השמאל צה' אצבעות יסדה ארץ שאין טיפה יורדת מן השמים שאין התהום עולה כנגדו טפחיים (תענית כה:) הנה אם כן צמחת שמי ידיו יתעלה צעשר אצבעות אלו שוריד גשמי צרכה ורצון כמו ששאל חוהי המעגל (תענית יט) משביע לכל חי רצון צמון

הנמשך ממקור קדושת שמו וממקור הרצון מקדושת עשר הספירות והו משביע לכל חי רצון וצמחת קדושה זו עמידה ארץ ישראל שמוציא גלוסקאות וכו' ולכוונה זו יתן שמי ידיו על הפת שיש צה עשר אצבעות כנגד עשר מצות התלויות צפה להמשיך קדושת עשר ספירות למטה מאוזניו הטוב את השמים לתת מטר ארץ ולתת צפה להשביעו מן הקדושה ומן הרצון ולכך יש עשר תיבות בברכת המוציא שיכוין על לשעבר ועל להצא לעתיד שמוציא ארץ ישראל גלוסקאות כמו שאמרנו (סעי ד) כי אז יתגלה הקדושה ויחפרסם לעין כל ועשר תיבות בפסוק מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם להוציא לחם מן הארץ שהוא מוציא לחם הכתוב כשם שהוא יתברך מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם וצנעו שמוציא ארץ ישראל גלוסקאות ממקור קדושת עשר ספירות לכל חי רב פעלים מקדושת מקור הרצון אל כל זה יכוין בהנחת שמי ידיו צעשר אצבעות על הפת כשיברך המוציא:

ו ו"א יבצע עד שיביאו לפניו מ"ח או לפתן וכו'. הכי איתא בפרק כי"ד מצרכין ועל פי פירוש רש"י צהא דאמר רבה צר שמואל לית דין נריך בשש פירוש עיכוב כלומר פת נקייה היא זו ואין צריך ליפתן אבל כל שאין הפת נקייה אף על פי שאין זה חפץ לא במלח ליפתן אלא צמח מפיכוס הערוך לית דין נריך בשש דקאמר רבה צר שמואל מלח או ליפתן אלא צמי דנריך למלח וליפתן שאין הפת מקובל לו צלא מלח וצלא ליפתן:

ז וכו"ש רבינו וכן כתבו ר"ח והרמב"ם. הקשה צ"י וזה לשונו קשה צעיי דאי אעיקר דמילתא קאי ללא יבצע עד שיביאו לפניו למה לו לומר שכן כתבו ר"ח והרמב"ם הרי גמרא ערוכה היא ואי קאי למה שכתב פת נקייה אין נריך הרי לא כתב הרמב"ם שהטעם מפני שהיא נקייה אלא מפני שדעתו לאכול חרבה עכ"ל ואין ספק דרבינו הבין מלשון הרמב"ם שכתב אין הבוצע ראשי לצנע עד שיביאו מלח או ליפתן לכל אחד ואחד אלא אם כן נתכוונו לאכול פת שנתכוונו לאכול פת

דרבי משה

(ד*) [זמן כתוב] בהגהות אשר"י: (ה) ובאור זרוע (ח"א סי קמא) כתב פת שיפון או פת שעורים שאינו יפה וגם מי שאינו רגיל בו אינו יכול לאכלו בלי ליפתן מסתברא דבעי מלח אבל פת חטין ויפה אפילו מי שאינו יכול לאכלו בלא ליפתן בטלה דעתו ובכולהו נראה

7 ←

צא א בגדיו כיצד גרסינן פרק קמא דשבת (דף י.) רבה בר רב הונא רמי פוזמקי ובצלי וכו'. נראה למדקאמר

דנשעת תפילה רמי פוזמקי אלמא דכל היום לא רמי להו אלא היה

לנש נמי שוקים של פשתן בלחוד אבל אינו הגון לעמוד בהן בשעת תפילה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ולכן התקשע נבמי שוקים של בגד וכן קבלתי דאין להתפלל נבמי שוקים של פשתן בלחוד אם לא לנש עליהו פוזמקי שקורין זאקי"ן ארוכות דכיון דנגאלי הוא לעמוד לפני השכרה והגדולים נבמי שוקים של פשתן א"כ יש להקפיד שלא יעמוד בהם בשעת תפילה ומכל שכן שיש לגעור באותם שזבצין נמי שוקים של פשתן ונועלין פנטאפלי"ן שהעקב מגולה ומקלתן לזבצין נמי ידים שקורין הנטשק"ש ועומדין בתפילה ומהר"ר יעקב פולק ז"ל קרא עליהם המקרא הזה (פסלים לו יג) אל תבואי רגל גאולה ויד רשעים אל תנידי ועיין נמה שכתבתי בסוף סימן זה (סי"ו):

←

סימן צא

פרטי רמזי דיניס המבוארים בזה הסימן

[א] אם צריך ללבוש בגדים נאים לתפלה: אסור להתפלל עד שיכסה לבו: [ב.ה.] צריך לאזור אזור לתפלה וכן צריך לכסות ראשו ולא יעמוד בחפלה באפונדתו: ואם יכול להתפלל ברגלים מגולות:

א תקון בגדיו כיצד גרסינן בפרק קמא דשבת (י.) רבה בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי פירוש היה מתקשט בבתי שוקים בשעת תפלה. אמר רב אשי חזינא לרב כהנא כי איכא ריתחא בעלמא פכר ידיה ומצלי כעבדא קמיה מריה וכי ליכא ריתחא מציין נפשיה ומצלי פירוש כשהיה עת זעם היה חובק ידיו דרך צער ומתפלל וכשהיה עת שלום היה מתקשט בבגדים נאים ומתפלל. ואפילו אין לבו רואה את הערוה כגון שחוצץ בטליתו על מתניו שמותר לקרות קריאת שמע אסור להתפלל

(ה) עד שיכסה את לבו דתניא היתה טלית של בגד או של עור חגורה לו על מתניו קורא קריאת שמע ולתפלה עד שיכסה את לבו. כתב הרמב"ם ז"ל לא כיסה את לבו או שנאנס ואין לו במה שיתכסה הואיל וכיסה ערותו והתפלל יצא [ג] ולכתחלה לא יעשה כן:

ב וגרסינן בפרק קמא דשבת למאן דאמר תפלת ערבית רשות כיון דשרי המיינייה לראות את עצמו כאלו עומד לפני המלך באימה והא דתניא ולתפלה עד שיכסה את לבו לאו דוקא לבו אלא כל גופו צריך לנש נקט לבו אלא אידי דרישא דלק"ש אין צריך לכסות את לבו קאמר כפיא דלתפלה צריך לכסות את לבו ואין הכי נמי דהוא הדין כל גופו צריך לכסות והכי משמע מדתניא פוחת אינו עובר לפני המיכה דאלמא דלפני המיכה אינו עובר אבל מותר להתפלל כשגדיו קרועים וחורעומו מגולות כיון שהוא עני ואין לו צגדים אחרים אבל ערום לגמרי ממתני ולמעלה ודאי אסור שאפילו ראשו מגולה בלבד רוב הפוסקים אוסרים כמו שכתב צ"י:

ד וגרסינן בפרק קמא דשבת וכו' וכתב בע"ז התרומה וכו'. פירוש כיון דקיי"ל כיש אומרים דלבו רואה את הערוה אסור כדכתבו החוספות סוף פרק מי שמתו (כה.) דלתפילה צריך הוא לראות את עצמו כאלו עומד לפני המלך באימה והא דתניא ולתפלה עד שיכסה את לבו לאו דוקא לבו אלא כל גופו צריך לנש נקט לבו אלא אידי דרישא דלק"ש אין צריך לכסות את לבו קאמר כפיא דלתפלה צריך לכסות את לבו ואין הכי נמי דהוא הדין כל גופו צריך לכסות והכי משמע מדתניא פוחת אינו עובר לפני המיכה דאלמא דלפני המיכה אינו עובר אבל מותר להתפלל כשגדיו קרועים וחורעומו מגולות כיון שהוא עני ואין לו צגדים אחרים אבל ערום לגמרי ממתני ולמעלה ודאי אסור שאפילו ראשו מגולה בלבד רוב הפוסקים אוסרים כמו שכתב צ"י:

ד וגרסינן בפרק קמא דשבת וכו' וכתב בע"ז התרומה וכו'. פירוש כיון דקיי"ל כיש אומרים דלבו רואה את הערוה אסור כדכתבו החוספות סוף פרק מי שמתו (דף כ"ה:) ד"ה והרי לבו ודלא כפירוש רש"י ותלמידו ה"ר שמעיה דפסקו כח"ק דלבו רואה את הערוה מותר וכלנעיל ציימן ע"ד דהכי נקטינן דאסור א"כ הני חזרין צנלאי דשרו המיינא ומזכרין המוליא וזכרת המזון ועל כרחך דהיה להם אצנע דאם לא כן היה אסור להן לברך כיון דלבו רואה את הערוה ואפילו הכי לתפילה אסור להתפלל עד שיחגור אזורו משום הכון לקראת אלהיך פירוש החנאה לפניו וכן כתב סמ"ק בסוף סימן י"א דאסור להתפלל בלא תגורה: ואיכא לתמוה אמה

צא פרטי רמזי דיניס המבוארים בזה הסימן [ב—ד] אם צריך לחגור בשאר ברכות וכן אם צריך לכסות ראשו ואיזה דבר חשוב כסוי:

א בגדיו כיצד וכו' דתניא היתה טלית של בגד או של עור

וריה רע ומכל הדברים שכתבתי למעלה גבי קריאת שמע וכן (ו) אם התפלל ומצא צואה במקומו או הפסיק באמצע מפני מי רגלים שהיו שותתין על ברכיו או מפני שראה המקום מטונף בכולם הוי דינא כמו בקריאת שמע:

סימן צא

פרטי רמזי דיניס המבוארים בזה הסימן

[א] אם צריך ללבוש בגדים נאים לתפלה: אסור להתפלל עד שיכסה לבו: [ב.ה.] צריך לאזור אזור לתפלה וכן צריך לכסות ראשו ולא יעמוד בחפלה באפונדתו: ואם יכול להתפלל ברגלים מגולות:

א תקון בגדיו כיצד גרסינן בפרק קמא דשבת (י.) רבה בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי פירוש היה מתקשט בבתי שוקים בשעת תפלה. אמר רב אשי חזינא לרב כהנא כי איכא ריתחא בעלמא פכר ידיה ומצלי כעבדא קמיה מריה וכי ליכא ריתחא מציין נפשיה ומצלי פירוש כשהיה עת זעם היה חובק ידיו דרך צער ומתפלל וכשהיה עת שלום היה מתקשט בבגדים נאים ומתפלל. ואפילו אין לבו רואה את הערוה כגון שחוצץ בטליתו על מתניו שמותר לקרות קריאת שמע אסור להתפלל

(ה) עד שיכסה את לבו דתניא היתה טלית של בגד או של עור חגורה לו על מתניו קורא קריאת שמע ולתפלה עד שיכסה את לבו. כתב הרמב"ם ז"ל לא כיסה את לבו או שנאנס ואין לו במה שיתכסה הואיל וכיסה ערותו והתפלל יצא [ג] ולכתחלה לא יעשה כן:

ב וגרסינן בפרק קמא דשבת למאן דאמר תפלת ערבית רשות כיון דשרי המיינייה לראות את עצמו כאלו עומד לפני המלך באימה והא דתניא ולתפלה עד שיכסה את לבו לאו דוקא לבו אלא כל גופו צריך לנש נקט לבו אלא אידי דרישא דלק"ש אין צריך לכסות את לבו קאמר כפיא דלתפלה צריך לכסות את לבו ואין הכי נמי דהוא הדין כל גופו צריך לכסות והכי משמע מדתניא פוחת אינו עובר לפני המיכה דאלמא דלפני המיכה אינו עובר אבל מותר להתפלל כשגדיו קרועים וחורעומו מגולות כיון שהוא עני ואין לו צגדים אחרים אבל ערום לגמרי ממתני ולמעלה ודאי אסור שאפילו ראשו מגולה בלבד רוב הפוסקים אוסרים כמו שכתב צ"י:

ד וגרסינן בפרק קמא דשבת וכו' וכתב בע"ז התרומה וכו'. פירוש כיון דקיי"ל כיש אומרים דלבו רואה את הערוה אסור כדכתבו החוספות סוף פרק מי שמתו (דף כ"ה:) ד"ה והרי לבו ודלא כפירוש רש"י ותלמידו ה"ר שמעיה דפסקו כח"ק דלבו רואה את הערוה מותר וכלנעיל ציימן ע"ד דהכי נקטינן דאסור א"כ הני חזרין צנלאי דשרו המיינא ומזכרין המוליא וזכרת המזון ועל כרחך דהיה להם אצנע דאם לא כן היה אסור להן לברך כיון דלבו רואה את הערוה ואפילו הכי לתפילה אסור להתפלל עד שיחגור אזורו משום הכון לקראת אלהיך פירוש החנאה לפניו וכן כתב סמ"ק בסוף סימן י"א דאסור להתפלל בלא תגורה: ואיכא לתמוה אמה

ד וגרסינן בפרק קמא דשבת וכו' וכתב בע"ז התרומה וכו'. פירוש כיון דקיי"ל כיש אומרים דלבו רואה את הערוה אסור כדכתבו החוספות סוף פרק מי שמתו (דף כ"ה:) ד"ה והרי לבו ודלא כפירוש רש"י ותלמידו ה"ר שמעיה דפסקו כח"ק דלבו רואה את הערוה מותר וכלנעיל ציימן ע"ד דהכי נקטינן דאסור א"כ הני חזרין צנלאי דשרו המיינא ומזכרין המוליא וזכרת המזון ועל כרחך דהיה להם אצנע דאם לא כן היה אסור להן לברך כיון דלבו רואה את הערוה ואפילו הכי לתפילה אסור להתפלל עד שיחגור אזורו משום הכון לקראת אלהיך פירוש החנאה לפניו וכן כתב סמ"ק בסוף סימן י"א דאסור להתפלל בלא תגורה: ואיכא לתמוה אמה

ה וכתב הרמב"ם ז"ל לא יעמוד בתפילה וכו'. וזה לשון המוספות בפרק קמא דשבת (י' ד"ה רמי) רמי פומקי מכלן יש להוכיח שאין להתפלל יתף אלא בשעת צדק ויום הכפורים עכ"ל וכן כתב במרדכי (שם ס"ו רטו) ונראה ללא כחט כן אלא להושיא ממקצת מדינות שמתפללין יתף ולכן אמר דלאו שפיר עבדי שהרי אפילו כשנועל מנעליו הקפיד דרמי פומקי ומגלי כל שכן דאסור ביה וכן נראה מפירוש רש"י שכתב רמי פומקי נותן אפילו אחר השוטים ברגליו אבל רבינו לא נראה לו לאסור במדינות שנהגין להתפלל יתף כיון שכן נוהגין לעמוד לפני גדולים ולכן הביא דברי הרמב"ם שאינו אסור אלא במקום שאין עומדין יתף לפני הגדולים ללא כמו שכתבו המוספות לאסור בשמם ועיין גמא שכתבתי בתחלת סימן זה:

ה וכתב הרמב"ם ז"ל לא יעמוד בתפלה (ה) באפונדתו ולא בראשו מגולה ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני גדולים בן אלא בבתי רגלים:

סימן צב

פרטי רמזי דינים החבואים בזה הסימן

[א] היה צריך לנקבו אל יתפלל ואם התפלל אם צריך לחזור: [ב] יסיר כיהו וניעו וכל דבר הטורדו: [ג] אם אין לו מים אם צריך לחזור אחריהם: [ד] ידים של היסח דעת אם פסולות לתפלה: [ה]—[ז] המשתין או רוקק ורוצה להתפלל וכן מי שהתפלל ורוצה להשתין או לרוק כמה ישהה: [ח] טוב ליתן צדקה קודם תפלה:

א גופו כיצד דתניא היה צריך לנקבו אל יתפלל משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. וכתוב שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים ואמר רב אסי א[ו]איתמא רבי חנינא בר פפא (ה) שמור נקיבך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני. ואם התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל והני מילי שאינו יכול לעמוד על עצמו

צב א גופו כיצד דתניא וכו'. בפרק מי שמתו (רי"ט דף כ"ג) ונראה דהא דליף לה מחרי קראי דאחי לאורוי דאס ישמור נקיבו שלא יתפלל עד אשר יפנה חתלה לא מיבעיא דמקבל שטר על אשר נוהר שלא לעמוד לפניו יתברך בתפילה בגוף מלא זאה ועיטופת ומי רגלים אלא עוד מקבל שטר על אשר וחשוב בלי שום לכוון כאדם שמתנאה ללבוש נגדים חשובים בעמדו לפני המלך כך מתנאה בגוף נקי שהוא גם כן מלבוש לנשמה בעמדו בתפילה לפניו יתברך וגם זה בכלל הכון לקראת אלהיך ישראל שפירשו המתנאה לפניו יתברך:

ב וד"מ שאינו יבוא לעמוד [ע"פ] עצמו וכו'. מימרא דרב זבד לשם כפי גירסת ה"ר יונה והרא"ש שהיא גירסת רוב ספרים אבל הרי"ף גורס אמר רב זבד לא שנו דתפילתו תועבה אלא שאינו יכול לעמוד על עצמו אבל יכול לעמוד על עצמו מותר דמשמע מותר לכתחלה וכן נראה מפירוש רש"י שכתב ועד כמה יכול להעמיד עצמו מנקבו שיהא מותר להתחיל בתפילה ע"כ: ומה שהקשו ה"ר יונה והרא"ש שהרי א"כ אמרו בצרייתא אחרת היה צריך לנקבו אל יתפלל יש ליישב דהא דמותר לכתחלה היינו דוקא בקוף זמנה דאם לא יתפלל אלא יפנה חתלה יעבור הזמן והא דתני אל יתפלל היינו כשאינו עובר הזמן אף אם יפנה חתלה הסם הוא דאסור להתפלל א"ע"פ שיכול להעמיד על עצמו מיהו הרמב"ם כתב בגירסת הרא"ש ורבינו יונה וכתו שכתב רבינו. והכי נקטינן דאסור להתפלל אפילו יעבור זמנה אלא יקנה גופו חתלה:

ו כתב עוד הרמב"ם בפרק הנזכר (שם) דרך כל הסכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים:

צב פרטי רמזי דינים החבואים בזה הסימן

[א]—[ב] מי שאינו יכול להעמיד עצמו מלהפיה עד שיגמור ק"ש ותפלה: [ג]—[ד] אם צריך לחרוץ רגליו לתפלה: [ו]—[ז] היה עומד בתפלה וזכר שנגע במקום מטונף: איזה מקום בכשרו נקרא מקום מטונף לרבו זה:

א—ב גופו כיצד דתניא היה

צריך לנקבו אל יתפלא משום שנאמר (עב"ד י"ב) הכון לקראת אלקיך ישראל. מימרא דרב שמואל בר נחמני בקוף פרק מי שמתו (נרכות כג'). וכתוב (קהלת ז י"ו) שטור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים ואמר רב אסי וכו'. גם זה שם: ומ"ש ואם התפלא תפילתו תועבה. צרייתא שם: ומ"ש וצריך לחזור ולהתפלא. כן כתב הרמב"ם (תפלה פ"ד ה"י) ופשוט הוא שמאחר שתפילתו תועבה לא עלתה לו אותה תפילה: ומ"ש והני מילי שאינו יבוא לעמוד על עצמו שיעור היצוץ פרסה וכו'. בפרק מי שמתו על צרייתא דתניא ואם התפלל תפילתו תועבה אמר רב זבד לא שנו אלא שאינו יכול לעמוד על עצמו אבל יכול לעמוד על עצמו מותר ועד כמה אמר רב ששם עד פרסה זו היא גירסת הרי"ף (ד'.) וכתב ה"ר יונה (ד"ה א"ל) ואינו נכון דודאי א"ע"פ שיכול לעמוד על עצמו כיון שנזכר לנקבו אינו מותר לכתחלה כדאמרינן בצידיק צרייתא הוצרך לנקבו לא יתפלל ומשמע א"ע"פ שיכול לעמוד על עצמו אלא כן היא הגירסא בספרים המדוייקים אבל יכול לעמוד על עצמו אם התפלל תפילתו תפילה וכן כתב הרמב"ם (תפלה פ"ד ה"י) וכן הסכים הרא"ש (פ"ג ס"ו ג'.) וזהו שכתב רבינו אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו חתלה יפה. וכיון דכל הני רבוחא מסרימם נכך הכי נקטינן: ודבר שב"א בתשובה (מ"א ס"ו קלא) א"ע"פ שהוא יכול להעמיד על עצמו אסור לו להתפלל עד שיעשה נכסיו ואם התפלל לא ילא דתפילתו תועבה והוא שלא יכול לעמוד על עצמו כשיעור פרסה ודוקא כשהיה צריך לנקבו לנקבו כלל כשהתחיל להתפלל ושמו בן נקבו קודם לכן ובאמצע תפילתו נתעורר לו חתלה לא יפסיק ואם בשעת ק"ש וצרכותיה נתעורר בן להושיא דין לגדוליה וירול להטחיד על עצמו מורא כדרכו ואם רצה להרחיק ולהטיל את המים אפשר לו לעשות כן עכ"ל (א):

בעזרת השם יתברך

שאלות ותשובות

מנחם משיב

בארבעה חלקי שלחן ערוך

אשר נשארו לפליטה כאול מוצל מאש מתורתו של הגאון המובהק עטרת ישראל
מפורסם בגדולת תורתו וצדקתו

רבינו מנחם סופר זצ"ל הי"ד

אב"ד ור"מ דק"ק מאראש'וואשארהעלי וגלילותי'
אשר בחבל טרנסילבניא, יע"א

*

נלויים אליו קצת מחידושי מרן המחבר זצ"ל בהלכה ובאגדה ה"ה

קונטרס הלכה ממקרא

יכיל הלכות בקצרה היוצאות מפסוקי התורה

קונטרס הלכה משמעחתא

יכיל הלכות בקצרה הנובעות ממשקנת סוגיות הש"ס

אהל הינדל

חידושי אגדה על סדר בראשית

*

כל אלה חוברו, נערכו, סודרו וי"ל — בצירוף הארות והערות

מנאי חתנו וממלא מקומו

הק' אפרים פישל קליין

שנת מנחם משיב הנפש (תשל"ג) לפ"ק

פעיה"ק ירושלים תובב"א

הכנסת יבן מסחרו יכולין ליתן במתנה, דאי לאו דהו לכו כהנה
 מנייה לא יכבו ליה, הדר הוי ליה כמנה, וכן יכולין להחליטן
 בחתרים וחס ואלאים לחולין ע"ש, דפקעה הקדושה הכונה
 וחלה על הכסף, וריק לזה שצעה עובי העיר במעמד חסוי
 העיר כמבואר שם בסוף ז', במגילת ס"ק ס"ו, שיון פרמ"ג שם
 שהביא דעת הרמב"ן במתנה סני שצעה עובי העיר בלא מעמד
 חסוי העיר וכן מלמד שם שכן הוא דעת הרמב"ם, רק אולי
 צידדון דיון דפת, דנפיש זוכמיה וכלל ד' דברים הוא שטרובוס
 שצעה עובי העיר במעמד חסוי העיר כמפורש בסעי' ט', על כן
 הורויה מהיות עוב וסכמתו כן עובי העיר במעמד הכסוי, ומלחתי
 אח"כ שכן כתב גם בחש"ל אברהם כהן להגאון דבועשאש"ם ז"ל א.

סימן בז

להבי המחולל החריף מוה"ר דוד לייב בק"ק סאטרענען
 [כעת הגאון המפורסם בגתני"ה]

76

מ"ש ציונות המג"א ס"י קס"ז סק"י, שכתב על המחבר
 בסעי' ד' וכן שתי ידיו על הפה צעפה צרכה, שאם
 יש לו צחי ודום לרוך להסוד, הטעם כמ"ש צבאר היעב ס"י
 ז"א סק"ה בשם הב"ה לענין חפלה צבחי יודם, דעל זה נאמר
 חל הצוחי רגל גלוה זכ"י, וכמו כן יש לומר בכל צרכה ע"י,
 לעמיד פסוע דמיה המג"א דהטעם שיהן שתי ידיו על הפה
 הוא, משום שיש שכן עשר אלגעייה כנגד וי"ד מלוח התלויה
 צפה להוריד גשמו צרכה ולעון, גדוליה משבו לזיקום יתיר
 ממשעו שמים וחקן כמבואר צב"ה, ומלוחו שכל ידו האלגעייה
 צלה הצרכה, שיון רש"י מלכ"ס צ"ג צפסוק אשר ילק מים
 על יד חלישט, וכן כתב בספר חרדה חליכו צבאשית צבמח"ס
 היודים חליכוס לצרכה, וכמ"ש ולצרך חת כל מעשה ידך, וכל
 צרכה שריא צידים חכמה נחות צימינא וציונה נחות צשמאלה
 ע"ש, וכך צצרכה כהנים מערודין חליכוס מעולין דחמתי על ידי
 שפושטים יודים וחולקין אלגעייהם, וכש"כ לו ציה יד
 האלגעייה מכוסים ולינס ניכרים, ואולי חס הצות יד עשוי
 האלגעייה פרודות וצאלגעייה צולעין צלחמה חיו לרוך להסוד,
 חבל מה שכתב מעלחו דהטעם כמו שכתב הב"ה גבי חפלה,
 לא ל"ל, דשחי צחפלה חכו דרך ציון שמכבד חת עלמו צעפה
 חפלה, כמו שמלוחו צפסחים ל"ו צצרייחא שזחה סעורח על

←

יוסף ח"ס צרקאי שמכבד עלמו ומחלל קדשו שמים ופושטי
 שמחלל הקדושים דעבודתו פסולה משום חלוה ועוד משום
 ציון, חבל חס יושב לחבול צבוח יד ומצרך גם כן כך, חין
 זה דרך גלוה. ושיון שו"ת נעט שורק חו"ה ס"י ו' דלח"ס חס
 מלחים למר שניכרים שהם להגין מהקור שאינם דרך גלוה
 להכבד עלמו מותר, וכן ל"ל צבונה המג"א צב"י קס"ג סק"ז
 דלא יעול הכוס צצרכה כמון צבחי יודם, דהקפידה שיקופס
 האלגעייהו כמו שכתב צשם סליה, והיינו כה"ל להוריד השפע
 והצרכה, וח"ס האלגעייה ניכרים צחקן אולי דלפטר מעמד
 ושיון שקרי דר"ע וי"ד הלכי צבוד ח"י ס"י ח"ו חות כ"ש ע"ש,
 ומן ח"ס צספר חורח משה פרשת ויהי על פסוק כך יערך
 ישראל הביא צשם רבו הפלג"ה ז"ל, שיעקב הוא הרשעון
 צצורך צבונה היודים, שאם הוצצרך רלחי חין לרוך להנחה
 יודם, חבל יעקב שראה ששם צח"ל וכתחלת הגלות, הניח ידיו
 עליוס, שהם דוגמה לצור להמלין הצרכה על המתצרכון ע"ל.

וע"ד מה שכתב מילתא דחמיש צלוח חמיס הקדוש, צבאשית
 ח"ב — ד"ה לחמר חת שני צני וכו', ח"ל טעם
 חומרנו לחמר צמקוס זה וכו', כי לא חלוה חסוי דבר זה
 צפירוס משום קללת חסס וכו', וחומרנו חת שני, פירוש שנים
 מהמג"א ח"י ד' חיו לו (חנך ופלוה וכו'), וטעם שזה רזה
 רחובן לחייב עלמו חלח צ"ב, ללד כי הוא עונש עליון שיה"י
 חסר מלות פו"ר, חזה לא שיעבד חלח דבר שחיו מוצקי לעולם
 חצו וכו' ע"ש, והרואה ושתומם על זה, דח"ה לצי"ה צינעיה
 ס"ה צ' דכוותיה ח"ל, צלחו חכו לא קוים מלות פו"ר חפילו
 חס נשאר צ' צנים עד שיה"י לו זכר וקובצה, לצמיד צבחהיון
 למח שכתב צירושלמי יצמות פ"ח הל"ה ח' צדי"ה מוספי חצי"ה
 וקאמרו חפילו זכר וקובצה ומכ"כ צבחי זכרים דלח לצי"ה,
 דלח לא כן ודוקא זכר וקובצה קאמרו ח"ל מקולו צ"ה ומחומרי
 צ"ה, וחמחי לא חשיב לה צעדיות, חזה טוטה חמיחית צ"ה צצברי
 חוב"ה הקדוש ח"כ"ה, המקובלים כחצו לעמוד לצ"ה יח"י
 הלכה כב"ש, חוב"ה צשדח"מ צצברי חכמים ס"י ל"ו שכתב
 דמבואר צספרי החמה דלעתיד לצ"ה יקצבו הלכה כב"ש דחורחו
 של צ"ה צבוח וקדוש מחוד וחין העולם חוח כדלוי הוא לו חלפטר
 שזכו דלחמיון במדרש צפ"י לו דחורח חדשה מחחי חלח חיונו
 שיוסקו הלכה כב"ש וצוח יושב שם צצברי ח"ה חקליר צפיוע של
 פרשת חחודש שכתב שם להנחן חח חדשה וחמרו ע"ז רביס

הבטי לחתור אדם והא כתיב זכר וקובצה בראם וחשיב חקב"ה הא
 קיים משה פו"ר וחיונו כדברי הירושלמי דב"ה מודים דשני בבי
 זכרים חנה עדותו של רשב"י מהקב"ה בעצמו וצבחי ראה רשב"י
 חכעשה ברוח"ק והגם דלא בשמים הוא זה שהנביא אומר כך אחר
 לי חקב"ה חלכה אבל אם ראה ברוח"ק מעשה שאמר חקב"ה מאמר
 שאינו חלכה ומטילא נוכח סכך חלכה אינו ככלל זה ע"ש בגמ'
 תענית ו"א ע"א איחא אסור לאדם לשטרט שמתו ביסני דעבון שפאטר
 חליוס"ף יולד שני בנים צטרם תבא שנת חרעב וחקשה בתוספת חרי
 יוכבד גולדה בין החמישית ואתו חעת עת רעב ח"י וחי' מתי"א
 בורחי דעדיון לא היה ללוח בת ולא קיים פרו' חרבי' עד שיוא לו
 זכר וקובצה ע"ש ח"ש להעיר לפי משי"ב בישמה משה חלכה קודם
 ח"ת כב"ש ח"כ כמר קיים צעות פרו' חרבי' חא ח"ש ח"ל דיוצא
 בשני זכרים וללוח ח"י ח' בגים גרשון קחת חרורי, ח"ב.

(א) וכן פסק במשנה ברורה ס"י קנ"ג בשער ציון ס"ק כ"ב וז"ל
 ולענין ד' דברים הג"ל בסעי' ט' להני פוסקים (המג"א בשם הר"ף
 ורא"ש ור"ן) דמייורי חכא בו טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו
 ארבעה דברים כג"ל בסעי' ט' ולהני דשרי כסאן (הרמב"ן ורשב"א
 וריטב"א) בשבעה טובי העיר בלחד אסור בארבעה דברים דמי עדיפא
 סבכר ע"ל ע"ש.

(א) בשו"ת אבני נזר אה"ע ח"א ס"י א' הביא ששמע מהגאון מהר"י
 ז"ל מקיטנא שהמחוי"ס לא ח"י לו רק זכרים ולא נשא אחרת עלי'
 אף כי בארצו לא פשטה תקנת חר"ג שסמך על הירושלמי דאף קב"ה
 יוצא בשני זכרים וכתב זכ"ל טעמו של מהר"י"ס כי בוותר הקדוש
 ח"ג (מ"ח"ס) בספוק ויהי ביום חלית משה, כי באמרה של נעליך
 מעל רגלך סקד ל"י לפירוש האשה וסאל מוכאל לחקב"ה על זה

20

דכ"ה הרמב"ם חשב חתם מ"ג עיקרים שזאת התורה לא הוזהר
 מחולפת ולא הוזהר אחרת מאלה הבורא וה"ש חכן ו"ל
 דאין ר"ל דהתחן דה חדשה מנחם רק שפסקו דהין כב"ש וסיים
 וזה שפחור ופרה צפורים דברי הפועל הני"ל ועיין בספר ישמח
 משה פ' תולדות שכתב ג"כ דקודם מתן תורה ה"י הלכה כב"ש
 וכן לעמוד לנה ויהי הלכה כב"ש ולפי"ז שפיר כתב הא"ח כב"ש
 שכן ה"כ הולכה קודם מ"ח ודו"ק.

סימן כח

לחלמוד אחד.

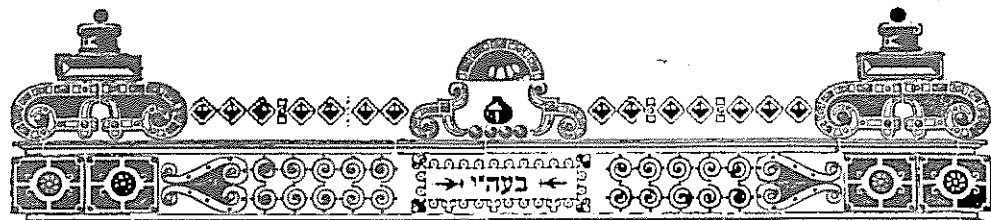
ע"ד מה שהקפיד המג"א בסיומן קפ"ד סי"ק ז', בספק אם
 בירך ברכת המזון, בל"ח לחזור ולברך משום דהוה ספק
 דאורייתא, דיברך גם כן ברכת הטוב והמטיב כי היכי דלא
 לזולתי בדבנין, מהה דכתב במתבר בס"י הס"ח סט"ו ט' בתבטול
 שהתבטלו צו שטורים או הטעם ולא נתבקעו מנחם, דהתבטול
 מותר והטעם או שטורים ל"ך לטרוף, וכתב המג"א בס"ק

הר"ף בפשטן דאיסור משהו דקאמר דהני מדרבנן היינו לומר
 דאיסור תערוכות במשהו הוא מדרבנן וכ"י עכ"ל.

שוב הפשתי בספרים ומצאתי בשו"ת השו"ת שי מהר"ח סי' כ"ח
 שכתב להביא רא"י הרמב"ם הני"ל דלא ס"ל בהר"ף וטוב דחה אותו
 לפי מה שכתב הרמב"ם בפסיו הל"כ מ"א הא דחמץ אסור במשהו
 בהערובות משום דהוה דבר שיש לו מתירין וא"כ גם בספק דרבנן
 יש לאסור כדאיתא בפי"ק רביע דף ג' ע"ב ובאיתא סי' תי"ג ואלא
 שכבר קדמו בזה בשו"ת פנ"י ח"ב א"ח סי' י"א שהאר"ך בזה
 בדר"י ב"י הני"ל ע"ש ועיין פשוט רעק"א סי' ס"ד ע"ש עיין בספר
 אור שמח על הרמב"ם הל"כ תורת פ"ה הל"כ ח' בסופו ע"ש.

ב) עיין בשו"ת שו"מ מהר"ח ח"ד סי' ט"ו שכתב במי שאכל
 ודרכו לשתות אחר ברכת המזון משקה וטרם בירך אחרונה
 בסתם אם כבר בירך ברה"ט ואם לא בירך ושתה בתוך האכילה
 אי"צ לברך ברכה אחרונה ובקום הספק כיון דכתב המג"א שצריך
 לברך ברכה אף רביעית כדי שלא יהא זולול לדרבנן לפי"ז כיון
 שצריך לברך בתמ"ז סתם בתמ"ז מן התורה אי"כ אי נזכר שלא לברך
 ברכה אחרונה יהיה זולול או דילמא לא דמי דשם הספק שוה דאורייתא
 ודרבנן דאם מברך מספק אי"כ אי"א שצריך ברכה רביעית ואי נזכר
 דלא יברך אי"א זולול אבל כאן היה להיפך דאם מברך בתמ"ז הוא
 מתשב שלא בירך עדיין אי"כ לא צריך לברך ברכה אחרונה על
 המשקה שעדיין הוא בתוך אכילה ולא שייך זולול ותנינו בצ"ע ע"ש
 שוב כתב לעיין ולחלק כמו שכתב מ"ח הגאון ז"ל בפנים בספק
 ברכה אף דרבנן מ"ח אתחוק חובא דאכל דבר שנתחייב בברכה
 ועיין מ"ח סי' ט"ט אבל כאן הא אם היה בתוך אכילה לא אתחוק
 חובא והו"י סי' דרבנן גרידא ע"ש וטוב מצאתי שכוון מ"ח הגאון ז"ל
 הי"ד לדעת האבני צדק (ס"גט) א"ח סי' ט"ז שכתב לחלק כן
 וכתב עוד שם לחלק דדוקא בתבוס והמטיב תיישינן לזולול אבל
 במקום אחר דאיכא דאורייתא ודרבנן ביחד לא תיישינן לזולול
 דבברכת הטוב והמטיב הקילו בו חכמים דפועלים אינם מברכים
 משום דהי שייך זולול וכמבואר בשו"ע א"ח סי' קפ"ח דמתיא טעמא
 אוזרים אמן בלחש אחר שחתם בונה ירושלים כדי שלא יזוללו בה
 אבל בשאר מצות דרבנן כלל גדול אמרו הו"ל סי' דרבנן לקולא
 ועיין מהצ"ח השקל סי' קפ"ד סק"ז שהביא כן מא"י ע"ש ולפי"ז
 מתוך שפיר קושיא שכתבנו מ"ח הגאון ז"ל הי"ד ודו"ק ועיין
 בשו"ת עצי חיים א"ח סי' מ' ע"ש.

א) המג"א שם עיין הטעם דבתבטול שנתבטל ונמצאו בו
 שטורים או חטים שהתבטלו מותר והחטים והשעורים צריך לשרוף
 דספיקא דרבנן לקולא בשם הר"ף הוא בסתמים פרק כ"ש וז"ל
 ר"ח אמר מר עוקבא לא נתבקעו ממש וכו' ושמהאל אמר נתבקעו
 ממש וכו' וכיון דלא איפסיקא הלכתא וכו' עבדינן כמר עוקבא
 לחומרא דהווי ליה ספיקא דאורייתא וס' דאורייתא לחומרא וה"מ
 לענין לטובלתה בעיניהו אבל אי משתכחי בהדי ביטולא ולא
 נתבקעו כיון דאיסור תערוכות המין במשהו דרבנן היא לא אסרינן
 ליה להווא ביטולא אלא אם כן נתבקעו משום דהווי ליה ספיקא
 דרבנן וס' דרבנן לקולא עכ"ל וכתב הר"ן שם דאף על גב דעיקר
 איסורא מדאורייתא הוא כיון דשיעורא מדרבנן דתא מדאורייתא
 לא אסור במשהו תלינן לקולא עכ"ל אבל נראה דהתוס' חולקין על
 זה דכתבו בחולין ע"ז ע"א ד"ה אמר רבא וכשהו מוצאין טהה
 בתרנגולת וזתת בפסח וכו' ואומר ר"ח אע"ג דתנן באהלות בעופות
 ודגים כדי שתפול לאור וכו' דהשוב כמעטל הא פליג ר"י בן
 בתירא ואמר דעופות דגים מעת לעת ובשל תורה הלך אחר
 המחמיר והיינו אף בלאכול התרנגולת דאיסור במשהו הוי רק דרבנן
 מכל מקום כיון דהטתא אסור מספק דאורייתא ואוליגו להתמיר גם
 התבטול מתמירנן נמי דהוא אסור וכמו דלענין אכילה טהה מתוקינן
 דלא הוי כמעטל גם לענין התבטול השבינן דלא הוי כמעטל וזה
 מפורש דלא בהר"ף הני"ל ולכאורה משמע שתרמב"ם גם כן סבר כן
 בהל"כ הו"מ פ"ה הל"כ ח' כתב וז"ל המטיל שנתבטל ונמצאו בו
 שטורים או חטים אם נתבקעו הרי כל התבטיל אסור שהרי נתערב
 בו החמץ ואם לא נתבקעו מתיצאין איתן ושורפן ואוכלין שאר
 התבטיל שאין התנן שגבלל ולא נתבקע המין גמור מן התורה ואינו
 אלא דברי סופרים וכו' ע"ש אם כן משמע מדברי הרמב"ם שלא
 כתב משמע דמשהו מדבריהם וספיקו להקל וכתב הטעם שהדגן שלא
 נתבקע אינו אלא מדברי סופרים ומקילין בנתערב שלא במינו ע"כ
 ס"ל להרמב"ם דספק דאורייתא שנתגלגל לדרבנן אסור אף בספק פליגתא
 כמו שיתב' תוס' אבל ה"ה שם כתב שהרמב"ם ס"ל בהר"ף ע"ש
 גם בהל"כ עכ"ל על ה"ה הני"ל שם ומצאתי בב"י סי' תס"ח שכתב
 לפי מה שכתב הרמב"ם הני"ל משמע ש"מ"ש הר"ף שוה איסור משהו
 היינו לומר שהחטים אלו אינם המין גמור אלא איסור כל דהו אית
 בהו מדרבנן אבל ה"ה כ"כ דלשון הר"ף כיון דאיסור תערוכות המין
 במשהו מדרבנן הוא ארע"י שפס"י שכתבנו מדברי הר"ף כן הוא מכל מקום
 לדברי הרמב"ם ע"ל כמו שכתבתי והר"ן נראה מדבריו שפס"י דברי

ספר

שאלות ותשובות

נמע שורק

על ד' חלקי ש"ע מחושבות, אחת אל אחת משולבות, הלכות גדולות וקביעות, דברים נחמדים כמור וקציעות, חידושים ושושנים כחבולת השרון, יציצו ויפריחו מהארז אשר בלבנון. לכו נא הגברים, אכלו מעדנים, ושתו ממתקים, טבאר מים חיים. הוא הבאר הפרה שר התורה, לעם ה' דבר הלכה הורה. הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו, הנאון המובהק חד מבעלי תריסין.

ה'ה טרן כקשית מויה שרגא צבי מענענבוים זוקיל אבדק'ק סענרא וק'ק מעוצ'טשאמה מדינת אונגארן יע'א.

והוא חיבור השלישי מספרי נמע שורק

הוצא לניסדים ב"י חסן הנהגה, כלמר נהקדמתו מדנר.

וההפץ בכרכה להשיג ספרי דבי רב יונה להמלאי

Rabbiner Josef Altman
Mező-Csáth
Comit. Borsod (Ungarn.)

מונקאטש

כדפוס של חיה הרבני הסופר הנגיד מו"ה צבי יעקב קאהן נ"י התן הסטח מו"ה מנחם בלייער ז"ל ושוחמו הנגיד מו"ה מנחם קליון נ"י:
(אשר לבנים חיי בשם בלייער עט קאהן)

בשנת בונה ירושלים לפ"ק.

י"ה מוקים ומין קבוע ובלא"ה יהי מוקים זה לחפילה
 צחורק כפי אשר כחצ מע"כ כ"י אי"כ כנר כחצ גס הכ"ס
 גס ש"ס לקמוך על רוצ שהוא ככל ש"טוח הכ"ל צ"ש
 עוד אי"ה לירק ח"ק דלאו צר קמ"כ וא"כ זבאן ש"ס עכ"פ
 גס ללרץ ש"טוח הר"ש הכ"ל וא"כ ש"כחצנו מהמחרי"ח
 דצוה"ז לא ש"יך הי"ח של הר"ש אזל עכ"פ יש ללרץ
 ונפרטו זאופן א"ס אפסר לעשות עוד להחיל לנ"ט
 צמק"ס אחר צהכ"י המדע"ס עכ"פ קד"ס וער"ס יקסרו
 הי"טנה דמי לאלטרופי עוד דע"ה הני"ט וכאשר הקכ"ס
 להחיר ז"ה מונ"ס האצ"י ל"ק צק"י " וס"י י"א ועי"ן
 צדצ"י חיים ק"י " ו"ז ואל"י ג"ס קני"פ דהחיר"ס ש"לרד
 ג"ס הכ"ס ש"יכ"ס ג"ס אל"כ"ס הן צ"ה ש"כחצ ג"ס שהול"ח
 הצנ"ן הוא מהמקומות מזכ"ר צהכ"י והן צ"ה ש"כ ג"ס
 צ"ה ועוד זה שלי"ש :

ומהרה"י כ"י לידד עוד לסק"ך צעלמ"ח דצוה"ז שרג"ל
 ל"הן המל"כ"ה בקבל"ת לאו"ן צק"ר גנור
 צשטר וקנ"ס ל"כ חש"ש דפשי"ה ואונ"ס שה"י כחצו
 האחרו"כ"ס דלכ"ע א"ן חש"ס צל"צור שיהדרו שלא לנ"ט
 כלל ויצט"ל הפיל"ח הממיד צל"צור רק חש"ס ש"פ"שע
 ויחעל"ו ולא יצ"ו מה"ר ועי"ן יק"ה אונ"ס שיה"י א"פ"ס כ"ק
 ש"לר"ו ל"כ שיק"ה לה"ס מול"ח פד"ו"ן צ"ו"ס וכדו"מ מ"ש"כ
 כע"ס בקבל"ת כל הצנ"ן צק"ך ידוע"י וצ"ה והל"צור
 א"ס י"ה א"פ"ס כ"ק"ס ע"י ד"ח"ר"ו"י לה"ו מ"ל"ח"ה ז"ה צ"כ
 הצ"ו"י האו"ן יצ"ה והוא יצ"ה כ"ק"ו צד"י"ה"ס כוונ"ן ולק"ט"פ
 דהחיר"ח הכ"ל יש ללרץ ג"ס ד"ל כוונ"ן וא"כ . כחצ"ה
 הצק"מ"ה ויח"ה"ה"י"ג ואש"ר צד"ו"ש :

יד"דו הק"י יהוד"א אלטמ"ן

סימן ו'

ש"כנ"ו ל"ש יר"ח הקל"ן מ"ו ר"י מ"ש יוק"פ כ"ן
 מארזול"ח צ"ש"ז כ"ע"ק :

למכתב מעכ"ת הגיעני וע"ד שאלתו הנני בקל"ה
 להשיב מפני הכבוד . אי"ק"ר לנ"ט צ"ה יד"ס
 צשע"ה חפ"לה היב"ח צ"ה"א צ"כ"י ל"א צ"ש הני"ט וכל פ"ט
 ש"ק"ר ח"ק א"ס אי"ו לנ"ט לנ"א"ן ומפ"ר"ת כ"י ע"ק"ר הנ"ע
 ש"כ"מ"הכ"ד על"מו צשע"ה חפ"לה צע"מ"ו ל"כ"י ה' צע"ב"ה
 ה"י ז"ה צ"ו"ן כ"פ"י מע"לה כו"ו שו"ל"ו"י צפ"ס"ס ק"ף פ"ק
 מוק"ס ש"ה"גו ד"ק כ"ז צצ"ר"י"ח ש"ו"ח"ה הע"ר"ה על יוק"פ
 א"כ כ"ר צ"ק"א"י ש"מ"כ"ד א"ח על"מו ונח"ל"ל קד"ש"י ש"מ"ס
 ופ"י רש"י ש"נח"ל"ל הקד"ש"ס דע"ב"ד"ה"י פ"ק"ו"ה מ"ש"ס ח"ל"י"ה
 ועוד מ"ש"ס צ"ו"ן . והר"ו"ה יר"ה יצ"ן ש"פ"י ר"ש"ן ה"א
 על מ"ה ש"ו"ח"ה הע"ר"ה ש"מ"ל"ל הקד"ש"ס . ועוד מ"ש"ס צ"ו"ן
 ה"א פ"י על מ"ה ש"ו"ח"ה הע"ר"ה ש"מ"כ"ד א"ח על"מו הי"י
 על כ"דו על"מו וז"ו ג"כ כו"כ"ה ה"צ"ח דחפ"לה צמק"ס
 הע"ב"ה אי"כ"ה צ"ו"ן כ"פ"י מע"לה ולפ"ז א"ן ח"ל"וק א"ס
 ע"ה כ"ן מ"ח"מ"ה ג"ל"ח כ"דו על"מו או מ"ח"ל"ש"ת ע"ב"ו מ"ח"מ"ה
 הק"ר ד"ק"י"כ"ס אי"כ"ה צ"ו"ן כ"פ"י מע"לה ש"ה"ו"ח"ה אי"ו יוד"ע
 ש"ל"צ"ו כ"ן מ"ח"מ"ה ר"כ"ה ע"ב"א ואי"כ"ה צ"ו"ן כ"פ"י מע"לה
 אול"ס א"פ"ר צ"ה"י יד"ס א"ש"ר ה"מ"ה מע"ר"ו"ה מ"ל"א"ס ל"מ"ר
 ש"כ"ר"ן ש"ה"ס לה"ג"ן מ"ה"ק"ר ולא מ"ח"מ"ה כ"דו לה"ש"כ"ד
 על"מו א"פ"ר ד"ש"ר"י ו"ג"ס ש"ס צ"וק"פ א"כ"ה כ"ר צ"ק"א"י ה"י
 ד"ך כ"דו לע"מו ש"כ"ך יד"ו צ"ש"ר"א"ן יק"ר"ס וס"ל"ה ה"א ואל"י :

יד"דו הק"י שרג"א צ"ב"י ט"ב

צ"ה"ה צ"ה"ל"י להחפ"ל וא"ס א"כ"כ יחצ"ל המ"ן ומ"ה"ר
 להש"ח"מ"ש צ"ו כל ל"כ"ו מול"ד ה"ר"ן שיה"י א"ק"ר עכ"פ
 מ"ש"ס ח"ה"ש ועכ"ה ח"א"מ"ר ק"ס צהכ"י צ"י"ה מוכ"ה ע"ל"י
 ש"ה"א נ"כ"ה ל"ש ק"ו"ש"ת צהכ"י צ"ו"י צ"ה"ר ג"ו"ה וכדו"מ
 צ"ה י"ס לח"ש ק"ל"ת לה"ש"ס מ"ש"א"כ צ"כ"ן צ"ה דעל"מ"ח
 כ"ד"ר א"ש"ר לק"ו"ה"ו א"כ"י א"ה"ה צ"ב להחפ"ל ח"ק ש"כ"ה"ק"ש
 א"כ"י א"ן צ"ה מ"ש"ס ח"ה"ש , וכ"ו"ו א"ל"י ה"י הק"ר"ש"ו רק
 צ"ה"א"י שיה"י מ"ח"ר כ"ו"ו כ"ן ח"ק צהק"ר"ש"ו צ"ל"ה ח"ה"י ואל"י
 צ"ה מ"ש"ס ח"ה"ש . וצ"פ"ר"ו כ"י ע"כ"ן חו"ע"ר' ד"ח"ק הכ"ל אי"ו
 מ"ח"ר צ"פ"ק"י"ס כלל :

דע"ן צ"ה"י מ"ה"ר"ה א"ה"ה ק"י י"ז לא חש"ס ג"כ ש"ס
 צ"ד"ו"ן ש"ל"ה כ"ו על ח"ה"ש והח"ר ש"ס א"פ"י
 לע"ו"ת מ"ח"ן א"ס ל"ה ה"י נ"ש"ס וח"ק"ו צהכ"ל"ס ש"ו"ה
 ש"א"ן מ"ח"ק"י"ס ע"כ"י :

ובפר"מ צ"ד"ו"ן כ"ו"י ש"כ"ח ש"א"ס לא ית"ו לע"ו"ה
 הש"ל"ע"ן אי"א לה"ס לנ"ט צ"ה"כ א"ח"ר"ה וצ"ה
 ה"ש"י"ה מ"ח"ק"ו"ה"ה ד"ח"ק"י"ס ול"ח"ה הר"ב צ"ה א"י"ס ר"ל"ס
 להק"ה"פ"ה צ"ח"ל"ת ה"ר"א"ס ונ"ח"ה"נ"ר"ס להכ"ת הנ"ע"ל"א"ג"ע"ן
 ד"ס"ו צ"ד"א"י א"ן להח"מ"ר יו"ת"ר מ"ר"ה , וח"ק דק"י"מ"ל ד"א"ן
 א"ו"ר"י"ס ל"א"ר"ס ח"ע"ל צ"ש"ב"ל ש"ז"כ"ה ח"נ"ך , ע"כ"י ה"ל"ה לח"ע"ל
 צ"ד"א"י לא יחש"ב ו"ג"ס כ"י מ"ל"ה ר"ב"ה ה"א לה"ל"ל א"כ"ה וכ"פ"ש
 י"ש"ר"א"י מ"ל"ה ח"כ"ו"ה וצ"מ"ו"ה ר"ב"ה ח"ק ח"ע"ל א"מ"ר"י"ן כ"ו"ו"ן
 ואל"י לה"ר"ך . כל ז"ל"ה כ"חצ"ו"ה צ"ש"כ"מ"ת מ"ח"ה"י"ג כ"י להפ"י"ס
 דע"מ"ו של כ"ו"ה"י"ג כ"י ואש"ר צד"ר"ש"י יד"דו :

הק"י יהוד"א אלטמ"ן

סימן ה'

ליד"י מ"ח"מ"י הר"ב המ"ח"ה"י"ג חו"צ חו"ש ויר"ח כ"ה"ה
 מ"ו ר"י ש"ל"ה כ"ן א"ד"ק"ק ק"א"ז"א"ק"ל"ה יע"ה :

בד"ב"ר הש"ל"ה שהל"ע לפ"י מ"ח"ה"ג"י"ה הנני צ"ה צ"ק"ד"ה"ו
 וצ"ה"כ"מ"ח"ו להשיב ליד"י כ"י צ"ד"ר ק"ח"ר"ה
 צצ"הכ"י ד"ס"ס ש"פ"ר ה"י כ"ו"י כ"י לה"ר"א"י"ש צ"צ"ב ד"ך ג"י
 צצ"הכ"י ש"ק"ט"ן מ"ח"כ"ל ה"א כ"ח"ו צ"י ח"ו"ה"א א"ונ"ס ר"ו
 ח"ו"ל"ק"י"ס על ה"ר"א"י"ש צ"ה וכ"א"ש"ר ה"ר"י"כ"ו הא"ח"ר"ו"כ"י"ס ועי"ן
 צ"ה"ר"י"א א"ה"ה ק"י כ"ה"ה א"ח"ר ש"ה"ר"ך ש"ס לה"כ"י"ה ד"ש"י"ה
 ה"ר"א"י"ש י"ח"ד"ה"ה ה"א צ"מ"ל"ח"ה ש"כ"חצ"ש ד"ג"ס ל"דע"ת ה"ר"א"י"ש
 ע"ע"מ"ו ד"ה"ה כ"ו"ו ח"ו צ"י ח"ו"ה"א ה"א כ"ה"י"ג צ"ע"י"ן ל"מ"ה"ה
 צצ"י"י"ס צ"ו"ס וצ"ל"י"ה כ"ד"ע"צ"ד"ר ר"י א"ש"י ע"י"ל ל"פ"ו"ר"י"י ה"ס"ס
 וצ"ה"ז"י א"ן מ"י ש"ע"ו"ש"ה כ"ן א"י"כ ל"י"כ"ה ח"ה"ר"ה ע"י"פ דע"ה
 ה"ר"א"י"ש ע"י"י"ש [ג"ס מ"ה ש"ק"ש"י ל"י ל"כ"ו"ו צ"ה"ה ד"צ"ב י"מ"ל"ה
 ש"ס צ"ר"י"כ"ו"ת ש"פ"ל"פ"ן] א"ז"ל לע"ו"ח"ה ז"ה ה"ה"ח"ר לק"ח"ו"ר צ"ה"כ"י
 כ"ש"ס לה"ס צ"י כ"כ"ש"ת"י צ"ה"י"ג א"ו ק"ל"ו"י מ"ח"ן ק"ט"ע ה"ע"ז"י
 צ"ק"י"צ מ"ח"ד כ"י ר"ו צ"ה מ"ח"ת"ר"י"ס ועי"ן צ"א"צ"י ל"ך"ק
 ק"י י"א ש"ק"י"פ"ר ומו"כ"ה מ"ח"ת"ר"י"ן ה"י"ה ה"ר"ך וס"ו"ק' ור"א"י"ש
 וה"ר"ן ה"ר"ש"צ"י"א וכו"י"י וס"י"מ ומה"ר"ש"ח וא"ב"ו"ה ור"י"י וע"י"ן
 ד"ג"ר"ק"ו כ"ל"ס צ"ש"י"ס צ"א"כ"י ד"וכ"ח"ה ל"ל"ו"י ד"א"ו א"ק"ר לע"ע"ס
 פ"ש"י"ו"ח"ה א"ז"ל אי"כ"ה צ"י כ"י"ש"ח"ה א"ח"ר"ה ש"ר"י וכן ה"ק"י"ס
 ה"א"ר"י מ"ל"ב"ד מ"ה"ג"י"ח ד"מ"ח"ו"ר"י כ"ל"י"ש"ל' ד"ג"ר"ק"י צ"א"כ"ה צ"י
 כ"י"ש"ח"ה א"ח"ר"ה וע"כ"י צ"א"צ"י ל"ך"ק :

ומע"ת"ה צ"ד"ו"ן ד"כ"י"ג כ"י ש"א"ס יר"ח"ו"י צ"ה ה"ו"ע"ר א"ו
 יצ"ו צ"ה ועוד מ"ח"ד"ס ג"ד"ו"ל ומ"ח"ו"ח ויח"ק"ו
 צ"א"ו"ן שיה"י ר"ח"י" לכל צ"י ה"ק"ה"ל"ה להחפ"ל ש"ס [ד"א"ס
 י"ה"י ק"ט"ן מ"ח"כ"ל כ"ל"ס נ"פ"ל ה"ה"ח"ר ד"ה"כ"ה ד"א"כ"י צ"י
 כ"י"ש"ח"ה א"ח"ר"ה"ה"ה ד"ש"ר"י ה"א"ו רק א"ס ה"א ג"ד"ו"ל"ה כ"ו"ו ז'
 לה"כ"ל כ"ל"ס עכ"פ כ"ו"ו צהכ"י א"ש"ר לה"ס כע"ה ועי"ן